

Lensregnskaberne

AF THELMA JEXLEV

Ved Christian 3.s og Frederik 2.s lensreformer tilstræbtes i videst muligt omfang at gennemføre en lokaladministration baseret på regnskabslen. Selv om der fortsat bestod såvel pantelen som afgifts- el. frie len, betød ikke mindst det stadigt voksende antal ekstraskatter en reel forøgelse af lensmændenes regnskabspligt. Hvis ikke de store Rentekammerkassationer i det 18. århundrede var gået så hårdt ud over lensregnskaberne, havde vi formentlig haft nogenlunde ubrudte rækker af diverse regnskaber fra såvel hovedlen som smålen fra 1570-erne og fremover, nu må vi nøjes med spredte rester frem til 1610. I det følgende bringer arkivar Thelma Jexlev – under medvirken af arkivar Susanne Krogh Bender, begge Rigsarkivet, en oversigt over, hvad lensregnskaberne omfatter, og over det bevarede materiale fra tidsrummet 1560–1660 – både fra det nuværende Danmark og områder, der tidligere hørte til Danmark eller i kortere el. længere tid stod under dansk administration. I dette hefte behandles de østensundske len, resten bringes i næste bind af Fortid og Nutid.

I dette tidsskrifts første bind offentliggjorde arkivar Thomas B. Bang en artikel om »Lensregnskaberne og deres Benyttelse som historisk Kilde«. Han slog heri til lyd for, i højere grad end det hidtil var sket, at udnytte lensregnskaberne af oplysninger ved siden af tingbøgernes. Mangfoldigheden af poster kunne måske virke afskrækkende på nogle historikere, derfor gennemgik Bang regnskaberne opbygning og gav eksempler på, hvilke fund der kan gøres. Han påpegede især lensregnskaberne betydning som kilde til kronens forvaltning af det tidligere biske- og klostergods og til landbrugshistorie som helhed, men fremhævede desuden enkeltoplysningernes værdi for bygningshistorie, personhistorie, prishistorie, retshistorie og socialhistorie.

Bang viste ved eksempler, hvorledes både rets- og socialhistorien kan drage nytte af indtægtsrubrikkerne for sagfald og den endnu mere brogede »forbrudt gods og rømningsgods«. For at give kulturhistorikerne blod

på tanden anførte Bang ordret en fortegnelse over boet efter den fattige gadehuskone Kirstine Torbens i Hvalsø. Hun blev brændt for trolddom, og hendes beskedne efterladenskaber var derfor forbrudt til kronen. Boet findes i Roskildegårds lensregnskab 1556/57.

Om lensregnskabernes bevaringsforhold skriver Bang: »Fra Kristian IV's Tid er Rækkerne som oftest saa nogenlunde fuldstændige, men hvad der **haves** fra ældre Tider er kun spredte Rester« (s. 145) og giver derefter en summarisk oversigt over bevarede regnskaber frem til Frederik 2. Efter denne oversigt fortsætter Bang: »Fra Frederik II's Tid er Materialet endnu fuldstændigere (Bang mener i relation til Christian 3.s tid), og det er kun faa Len, fra hvilke der ikke findes i det mindste ét fuldstændigt Regnskab (med Jordebog) ført under hans Regering. Og hvad angaar Tiden fra 1588 til 1660 (da Lenene omdannedes til Amter), da er Rækkerne vel ikke fuldstændige, men gennemgaaende er Hullerne ikke store«.

I de mere end 50 år, der er gået siden Bang opfordrede til at udnytte lensregnskaberne, er det særlig agrarhistorikere som Hans H. Fusning, Poul Rasmussen og C. Rise Hansen der har fulgt opfordringen i en række centrale arbejder inden for dansk landbohistorie. I nyeste tid er det forsøgt at anvende lensregnskaberne som en hovedkilde til industrihistorie, idet Ebba Waaben har skrevet om salpetersyderi og papirfabrikation, Susanne Krogh Bender om saltudvinding og salthandel samt undertegnede om glasfremstilling. For ganske nyligt har Alex Wittendorff i sin disputats »Alvej og Kongevej« anvendt lensregnskaber som en væsentlig kilde til belysning af et traditionelt emne.

Men det, som Bang først og fremmest ønskede: at gøre en righoldig kildegruppe tilgængelig for de mange flittige lokalhistorikere, har kun i beskedent omfang båret frugt. Naturligvis vil en gennembladning af de lokalhistoriske årbøger nok bringe adskillige artikler for dagens lys, som bygger på stof fra lensregnskaberne, men der kunne og burde være mange flere.

Når Bangs opfordring ikke vandt større genklang i det forum, den var rettet til, kan det muligvis hænge sammen med, at hans ord om bevaringsgraden af lensregnskaberne var lovlig optimistiske. Adskillige lokalhistorikere, der optændt af den hellige iver indfandt sig på Rigsarkivets læsesal, har slukørede måttet vende hjem med uforrettet sag efter at have konstateret, at de ønskede årgange eller lokaliteter desværre manglede.

Det havde nok været lidt mere realistisk, hvis Bang i stedet for oversigten over de *ældste* lensregnskaber havde bragt en oversigt for tiden 1560–1660. Det er nemlig sådan, at en af fortidens store kassationssynder gik ud over lensregnskaberne, så at de i princippet er kasserede frem til 1610. At der

heldigvis var mange pakker, som af den ene eller anden grund ikke var på plads og derfor undgik den hårde skæbne, er en anden sag.

Med hensyn til fuldstændigheden efter 1610 er det desværre også så som så; adskillige len fremviser triste huller i rækken, og ikke alle lensmænd har været lige dygtige og samvittighedsfulde til at føre deres regnskaber.

Til større statistiske undersøgelser – som i langt højere grad end tidligere er blevet mulige takket være EDB-teknikkens fremmarch – vil de sammenhængende rækker af regnskaber, jordebøger og skattemandtall især være af betydning. Lenenes rolle for statsøkonomien har gentagne gange i løbet af de sidste 100 år været diskuteret; debatten har fortrinsvis drejet sig om, hvorvidt de lensindtægter, der findes i rentemesterregnskaberne, gengiver den virkelige indtægt af lenene. Mens nogle forskere har ment, at en stor del af lensindtægterne slugtes af anvisninger, og deri har set forklaringen på, at der ikke indkom mere til rentekammeret, end tilfældet var, har Jens Engberg¹ for nylig med rette peget på, at løsningen snarere må søges i datidens økonomiske system, der i så høj grad var præget af naturaløkonomien. Forholdet var det, at de fulde lensindtægter ikke indgik i rentemesterregnskaberne, men kun det evt. pengeoverskud, der fremkom, efter at udgifterne i lenene var trukket fra indtægterne. Hverken indtægter, udgifter eller eventuelle overskud i naturalier omtales i rentemesterregnskaberne. Skal man have et virkeligt billede af indtægter og udgifter i lenene, nødsages man til at gå til selve lensregnskaberne.

Til kulturhistoriske undersøgelser, hvadenten det gælder snævert steds- eller tidsafgrænsede eller mere almene emner, kan man ved siden af de fra 1610 ofte forekommende specialregnskaber, bl. a. håndværkerregnskaber, der enten findes blandt bilagene til hovedregnskabet eller som selvstændige særligt registrerede regnskabshefter, ikke mindst anbefale de fra perioden ca. 1550–1610 bevarede lensregnskaber, da der for dette tidsrum knapt findes tingbøger.

Specielt for bygnings- og kulturhistorikere vil de inventarielister, der findes blandt kvittanciarumbilagene, være en vigtig kilde.

At lensregnskaberne kun er fragmentarisk bevarede, afbødes til en vis grad af de fra årene 1570–99 bevarede *ekstrakter*, samlet årgangsvis i renteriet og indbundet i pergamentbind; indtil ca. 1580 er hver årgang øjensynligt skrevet med samme hånd, hvilket tyder på, at de er udarbejdet i renteriet

¹ Jens Engberg: Dansk Finanshistorie i 1640'erne. Skrifter udgivet af Jysk Selskab for Historie, 28, 1972. Især henvises til s. 16–28 og 152–188.

på grundlag af de aflagte regnskaber; disse ekstrakter er temmelig summariske og karrige med enkeltoplysninger. Fra da af er de enkelte lens ekstrakter ført af samme skriver, som har skrevet de bevarede hovedregnskaber, de må altså være udarbejdet lokalt og er gennemgående noget mere udførlige end de ældre; de svarer ret nøje til de ekstrakter og forklaringer, som efter 1600 findes i mange regnskabspakker. Ekstrakterne omfatter så godt som samtlige regnskabslen i den pågældende periode (og undertiden et stykke tilbage i 1560-erne, da der i en række tilfælde er aflagt flere års regnskaber inden for samme år), de er især velegnede til et studium af kronens økonomi samt til statistiske bearbejdelser. Detailoplysninger fra fuldstændigt bevarede regnskaber kan igennem ekstrakterne ofte sættes ind i en større sammenhæng.

For om muligt at give en ny generation lyst til at gå på jagt i lensregnskaberne følger her en oversigt over, hvad der findes for tidsrummet 1560–1660.

Den bygger på, men er samtidig en forenklet gengivelse af Rigsarkivets seddelregistratur, der udgør to skuffer med godt og vel et par tusinde sedler (heraf fylder de østensundske len noget over en halv skuffe).

Seddelregistraturen er en detailleret fortegnelse over de enkelte pakkers indhold, delvis udarbejdet på grundlag af de enkelte lægs påskrifter, men har bortset fra nogle få krydshenvisninger ikke yderligere oplysninger. Da hullerne i regnskabsrækkerne i en del tilfælde kan forklares ud fra lensmandsskifter, lenssammenlægninger m. v., har jeg skønnet det hensigtsmæssigt på grundlag af Erslevs to værker: *Danmarks Len og Lensmænd i det sextende Aarhundrede* og *Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596–1660* for hvert len at opregne lensmændenes navne og funktionsår og derpå de regnskaber, der hører til hver enkelt embedsperiode. (Udnævnelser, udkvitteringer og lensvilkår må man fortsat slå efter hos Erslev). For lensregnskaberne indtil 1559 gælder, at de er opstillet mellem de øvrige middelalderlige regnskaber, som er registreret i Reg. 108 A. Lensregnskaberne derefter er opstillet alfabetisk inden for hver topografisk gruppe, hovedlen og mindre len mellem hinanden, svarende til seddelregistraturen. For tiden forberedes en ompakning af samtlige lensregnskaber; den medfører bl. a. en ændring af pakkeantallet, som derfor ikke er anført i nedenstående oversigt. I forbindelse med ompakningen vil der blive foretaget visse ændringer i lenenes rækkefølge, f. eks. vil de len, der lå i det datidige Sverige samt de norske len, blive opstillet til sidst i rækken. Opdelingen af de enkelte lens regnskaber i de nedenstående fire grupper vil derimod ikke blive ændret. I

den følgende oversigt er det skønnet mest praktisk at anvende en rækkefølge, der svarer til *Topografisk Register*.²

Regnskaberne er opdelt i 4 rækker:

a) *Regnskaber*. Disse pakker indeholder foruden hovedregnskab over lenets indtægter og udgifter ofte både ekstrakter og »kort ekstrakt og forklaring«, desuden revisionens antegnelser samt i mange tilfælde bilag. I visse len er nogle årligt tilbagevendende bilag som f. eks. lysregistre og udspisningsregistre udskilt i særlige pakker. I oversigten opføres de specialregnskaber eller bilag, der findes i regnskabspakkerne udover hovedregnskab m. bilag, ekstrakt og antegnelser, i den rækkefølge, hvori de forekommer i seddelregistraturen, da det har været et uoverkommeligt arbejde at omordne dem efter den rækkefølge, hvori disse poster anføres i hovedregnskabet. Opbygningen af selve hovedregnskabet er i grove træk som følger: Først angives beholdningen af det foregående års regnskab, herefter følger de ordinære, d. v. s. dels de »visse« indtægter: landgilde af fæstere og husmænd, afgifter af selvejere, samt de gejstlige indkomster, dels de »uvisse« som indfæstning, husbondhold, sagefald, forlov m. v.; endelig øvrige indkomster som indkøbte varer, penge modtaget for solgte varer, forsendelser fra andre slotte, udbyttet af ladegården o. a. Hele indtægten sammenregnes, og så følger udgiften, først løn og kost til lensmanden og slottets folk, udgifter til bygning, penge udgivet til køb af varer, fortegninger over solgte varer, o. s. v. Udgiften sammenregnes og fradrages indtægten, og det eventuelle pengeoverskud indsendes til rentekammeret, mens overskud i varer bliver liggende som beholdning. Denne forenkede redegørelse skal dog ikke skjule, at der er en del vanskeligheder forbundet med benyttelsen af lensregnskaberne. Det kan f. eks. være svært at afgøre, om naturaliebeholdningerne i virkeligheden blot har eksisteret på papiret, eller om en post som »varer solgt til bønderne« dækker over en faktisk pengeafløsning af landgilden. Det af Thomas B. Bang fremhævede forhold, at samme mængde penge eller varer tit optræder flere steder i samme regnskab (både på indtægts- og udgiftssiden), tjener

2 *Topografisk Register*, udgivet af Statens Lokalmuseumstilsyn, revideret udg. 1961. Rækkefølgen heri anvendes af bl.a. Dansk Folkemuseum, Dansk Folkemindesamling, Institut for Navneforskning og i *Trap Danmark*, hvis stednavneformer i 5. udg. har været normgivende. – Det er dog skønnet rimeligt at begynde østfra med de gamle Skånelande, derefter følger de svenske len Älvsborg og Kalmar, så Gotland og Øsel, mens lenene i Bohuslän som gamle norske len følger til allersidst sammen med Færøerne.

også til at sløre billedet. – De bevarede antegnelser fremtræder som regel som løse folioark, hvorpå revisionen har anført sine kritikpunkter på højre halvdel, og regnskabsføreren har svaret på venstre halvdel, hvorefter decisionen er føjet ind imellem. Antegnelserne gælder ofte flere års regnskaber under eet. I efterfølgende oversigt er de normalt kun anført, hvis der intet andet er bevaret af det pågældende års regnskab, eller hvis de er anbragt i kvittanciarumbilagene.

b) *Jordebøger*. I princippet hørte der til det årlige indtægtsregnskab en særskilt jordebog over lenets fæstegods, men dels har man i enkelte år sprunget det store arbejde med at udskrive en ny jordebog over, dels findes jordebogen, især i Frederik 2.s tid, ofte skrevet ind i samme bind som regnskabet og har derfor ikke kunnet udskilles. Der findes adskilligt flere jordebøger, end det fremgår af registraturen, da det ikke altid anføres i seddelregistraturen, om regnskabet tillige indeholder jordebog. – I jordebøgerne opføres hver enkelt kronefæster med angivelse af den pligtige årlige landgilde; jordebøgerne er indrettet herredsvis og inden for herrederne sognevis. For hvert herred findes en opsummering af landgilden. En af vanskelighederne ved at benytte disse jordebøger ligger bl. a. i, at landgilden anføres »således som den ville have været, hvis alle havde betalt alt, hvad de skulle til rette tid, og hvis ingen havde fået afkortning«³. Der findes dog ofte særlige afkortningslister.

c) *Ekstraskattemandtaller*. En af lensmandens hovedopgaver var at indkræve de efterhånden årligt tilbagevendende, ofte endda flere gange om året, penge- og madskatter.⁴ Når beløbene blev afregnet i renteriet, fulgte som bilag navnefortegnelse over alle personer, der skulle være med til at betale skatterne. I et skattemandtall opføres derfor ikke kun kronefæstere som i jordebøgerne, men alle kategorier af skattepligtige, selvejere, fæstere, husmænd, inderster, håndværkere, tjenestedrenge o. s. v. Også disse pakker indeholder en række bilag, fortrinsvis skattebreve og tingsvidner, hvis meddelelser om bøndernes forarmelse på grund af krig, misvækst m. v. skulle medvirke til at opnå eftergivelse for hele skatten eller dele deraf.

d) *Kvittanciarumbilag*. For hvert len følger som regel til sidst en enkelt pakke indeholdende rentemestrenes årlige kvitteringer til lensmanden for de aflagte regnskaber, evt. lensbreve, en del inventarier og i mange tilfælde særlige arkivdesignationer.

³ Engberg, anf.skr. s. 172.

⁴ En vidtspændende undersøgelse af skatteforholdene fra Christian 3.s til Christian 4.s tid foretages i disse år af lektor H. Bennike Madsen, der tidligere har publiceret flere undersøgelser på grundlag af senmiddelalderligt materiale.

Under de enkelte len er der i noter gjort opmærksom på materiale, der fortsat findes i »Topografisk Samling på papir«, men må skønnes at stamme fra lensregnskaberne, idet en af hovedbestanddelene i denne samling, der i forrige århundrede blev opbygget som parallel til den Voss'eske samling »Topografisk Samling på pergament«, var lensregnskabsbilag.

Derimod har det kun i begrænset omfang været muligt at henvise til materiale som lensbreve, kvittanser m. v., der kan findes rundt omkring i de enkelte lensmænds privatarkiver⁵.

Litteratur

- Thomas B. Bang: Lensregnskaberne og deres Benyttelse som historisk Kilde. Fortid og Nutid I, 1914–16, s. 141–160.
- Jens Engberg: Dansk Finanshistorie i 1640'erne. Skrifter udgivet af Jysk Selskab for Historie, 28, 1972.
- Kr. Erslev: Konge og Lensmand i det sextende Aarhundrede, 1879. Disputats.
- Kr. Erslev: Danmarks Len og Lensmænd i det sextende Aarhundrede (1513–1596), 1879. – Citeres: Erslev I.
- Kr. Erslev :Danmark-Norges Len og Lensmænd 1596–1660, 1885. – Citeres: Erslev II.
- Hans H. Fussing: Stiernholm Len 1603–1661. Studier i krongodsets forvaltning, 1951.
- Hans H. Fussing: Herremand og Fæstebonde. Studier i dansk Landbrugshistorie omkring 1600, 1942. (Reprotryk 1973). Disputats.
- C. Rise Hansen: Hoveriet på Ringsted kloster 1570–1620. Landbohistoriske skrifter bind 2. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie, 1968.
- Johan Hvidtfeldt (redaktør): Håndbog for danske lokalhistorikere, 1952.
- Kulturhistorisk Leksikon for nordisk middelalder, diverse artikler.
- Poul Rasmussen (udg.): Århusgård og Åkær lens jordebog 1544. Kilder til kirke- og præstegodsets historie. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie 1960.
- Poul Rasmussen (udg.): Silkeborg lens jordebog 1586. Lensregnskaber og lensjordebøger. Udgivet af Udvalget for udgivelse af kilder til landbefolkningens historie, 1964.
- Alex Wittendorff: Alvej og Kongevej, 1973. Disputats.

5 Oversigten er for flertallet af lenene i det nuværende Danmark udarbejdet i tiden sept. 1972 – dec. 1973 og sideløbende gennemgået af min kollega *Susanne Krogh Bender*, som også har lavet oversigten til enkelte jyske len. De østensundske og ikke-danske len er udarbejdet af os i fællesskab i foråret 1974. Efter Susanne Krogh Benders revision af seddelregistraturen til lensregnskabssekstrakterne – bindrækken havde tidligere nr. 101, men placeres nu forud for lensregnskabspakkerne – er hele manuskriptet blevet revideret sommeren 1974.

MALMØHUS LEN

Lenet blev oprettet 1526 og fik tillagt 3 herreder: Oxie, Ingelstads og Järrestad herreder, som tidligere hørte til Lindholm len.⁶ *Albert Jepsen Ravensberg* (1526–32) havde lenet først på afgift, derefter i pant, siden var det pantsat til *Mogens Gyldenstjerne* (1532–35). Under grevefejden blev Malmøhus nedbrudt 1534, og herrederne blev atter lagt under Lindholm, hvor Mogens Gyldenstjerne fortsatte som lensmand til 1540. Malmøhus genopbyggedes 1537–40,⁷ hvorefter *Lindholm len* med de tre nævnte herreder og Bara h. blev lagt under Malmøhus tillige med *Näsbyholm len* med Ljunits, Vemmenshögs og Herrestads h. (dette len var inddraget fra Lunds ærkebisp 1536), samt *Falsterbo len* med Skytts h.; hertil kom yderligere *Dalby kloster*⁸ og *Övid kloster*. Malmøhus len var fra nu af fortrinsvis regnskabslen, og der er bevaret et udgiftsregnskab 1541/42, regnskab med jordebog 1546/47 og et brudstykke 1551. Lensherrer var: *Jørgen Urne* 1539–42, *Eiler Hardenberg* 1542–44, *Mogens Gyldenstjerne* 1549–54 (sidstnævnte havde lenene på afgift) og *Eiler Hardenberg* 1554–65. I denne periode blev lenet forøget med *Böringe kloster*, medens *Övid kloster* udskiltes 1563 og *Dalby kloster* 1564.

Bjørn Kaas 1565–80, 1567–69 desuden Frosta h., 1576 forøget med Lunde-
gård (Torna h.) samt stiftet.

Ekstrakter i årgangene 1570 og 1572–80.

a Regnskab med jordebog 1565/66, med jordebog og ekstrakt 1572/73, ekstrakt 1575/76, regnskab 1579/80.

Axel Viffert 1580

(død 1580)

Corfitz Viffert 1580–91, fra 1582 uden *Böringe kloster*. 1584–85 desuden
(død 1591, enken Helne kirke.

Anne Gyldenstjerne) Ekstrakter i årgang 1581–92.

6 En udat. (ca. 1500) opgørelse over Lindholm lens rente findes i Top. Saml. på papir, Oxie h., Svedala s.

7 En udat. optegnelse (1530-erne) om gårde, som skal ødelægges i forbindelse med befæstningen af Malmø findes i Top. Saml., Malmø.

8 Tidligere forlenet til Anders Bille, i hvis arkiv bl.a. findes Dalby klostres inventarium, som det blev overleveret ham 1530, og indtægtsregnskab og jordebog 1530–31. Frit forlenet 1564–84, da Gabriel Sparre fik Dalby kloster, fra 1586 mod afgift.

- a Regnskab 1582/83, regnskab med jordebog og ekstrakt 1590/91; antegnelser 1589/90.
- c Skattemandtal 1582/83.
- d Fortegnelse over lensbreve, kvittanser og inventarielister for Dalby kloster fra Gabriel Sparres lensmandtid 1584–1602.

Hak Ulfstand 1591–95

(død 1594, søsteren
Thale Ulfstand)

- Ekstrakter i årgang 1592/93 og 1594–96.
- a Bygningsregnskab 1592/93, regnskab med jordebog og ekstrakt 1593/94.

Predbjørn Gyldenstjerne 1595–97, uden Lundegård (med Torna og Järrestad h.).

Ekstrakter i årgang 1596 og 1597/98.

- a Udgiftsregnskab og ekstrakt 1596/97; regnskab af den uvisse indtægt med bilag 1596/97.

Christian Barnekow 1597–1602, får atter Lundegård (med Torna og Järrestad h.) 1597, men mister Skytts h. 1599.

Ekstrakt i årgang 1598/99.

- a Regnskab 1598/99, ekstrakt 1600/01.
- d To bygningsbesigtigelser, samt fortegnelse over lensbreve, kvittanser og inventarielister.

Sivert Grubbe 1602–28, med Dalby klostres len, fra 1605 med Skytts h., Börringekloster og Lindholm len, 1605–06 med Frosta h., fra 1627 uden Järrestad h.

- a Regnskab 1605–08 (enkelte bilag 1605/06 og ekstrakter 1606/07), regnskab med ekstrakt og bilag 1610–29 (dog uden bilag 1612–15, 1617–21 og uden ekstrakt 1621/22); udspisningsregnskaber for Börringekloster og Lindholm ladegård 1606/07, 1610–15, 1616–21 og 1622–24, tillige for kongens skibe 1613/14 og for Hagalösa 1614/15, 1616–21 og 1622–24, uspecificeret udspisningsregnskab 1615/16; salpetersyderens register på indført jord 1619/20 og 1621/22; regnskab for sagefald 1620–22; register på indkøbte øksne 1621/22; regnskab for penge til indkvarterede krigsfolk 1624/25.

- b Jordebog 1610–21, 1622/23, 1624/25 og 1626–29; over gods mageskiftet til og fra lenet 1611/12; register på gods forlenet til Anders Sinclair 1613/14, på jordegne bønder udtaget til soldater 1615/16.
- c Skattemandtal 1608/09, 1610–14, 1617–19 og 1620–28.
- d Lensbreve, kvittanser og inventarielister (med fortegnelse).

Sivert Urne 1628–32, ikke egentlig lensmand, men embedsmand for den udvalgte prins Christian, hvem lenet var tillagt i disse år.

- a Regnskab med bilag for indkøb af øksne og korn 1631/32.
- c Skattemandtal 1628–32.
- d Kvittanser med fortegnelse.

Tage Ottesen Thott 1632–51, på regnskab med genant som før 1628.

(til Eriksholm)

- a Regnskab med ekstrakt og bilag 1632–51 (uden ekstrakter 1644/45 og 1650/51); register på indkøbte øksne 1632/33 og 1634/35; oldengældsregister 1634–36; regnskab (med bilag) for penge oppebåret af kirkerne til de nye kirkebygninger i København 1639/40; regnskabsekstrakt med bilag over unionspengeskatter af Skåne, Bornholm og Gotland 1640 og 1641 (i 1641/42); regnskab for udgiften på ladegårdene 1639–42 (i 1642/43); regnskab (med bilag) for ladegårdene, som Tage Thott har i forpagtning, 1646/47 og 1649–51; arkeliregnskab 1632–43 (i 1642/43) og 1643–51; register på udleverede våben 1644/45; antegnelser til fortifikationsregnskab 1643/44; garnisonsregnskab med bilag 1644–46 (i 1645/46); afregning for indkvartering 1645/46; afkortningsregister 1646/47; register over kirkernes beholdninger 1648/49 og 1650 (i 1649–51).
- b Jordebog 1632/33, 1634/35, 1637–43, 1645/46 og 1648/49.
- c Skattemandtal 1632–44 og 1646–51.
- d Lensbreve, kvittanser og inventarielister (med fortegnelse).

- Otte Thott* 1651–57 (til Näs, død 1656)
- a Regnskab med bilag 1651–57; regnskab for told 1651/52; magasinregnskab med bilag 1653–56 (kun bilag 1654/55); skatteregnskab med bilag 1654/55 og bilag hertil 1655/56.
 - b Jordebog 1651/52 findes i Rentekammeret, jordebog 1652/53 og 1655/56.
 - c Skattemandtal 1651–57.
- Axel Urup* 1657–58
- a Regnskab med bilag 1657/58.

LUNDEGÅRD LEN

Lenet omfattede Torna og Järrestad herreder samt stiftsgodset. Det var indtil 1559 selvstændigt regnskabslen, men forenedes da med Landskrona len til 1566. 1566–67 var *Hak Ulfstand* lensmand, derpå forenedes Lundegård atter med Landskrona til 1576 og blev 1576–95 og igen fra 1597 lagt under Malmøhus. De fleste år skal lensregnskaberne således søges i Landskrona eller Malmøhus len.

- Christian Barnekow* 1595–97, på afgift, tillige Torna og Järrestad h. samt St. Peders kloster.
- b Jordebog over St. Peders kl., Torna h. og gods i Ingelstads h.⁹

LANDSKRONA LEN

Lenet lå 1548–59 under Helsingborg. Fra 1559 omfattede det 4 herreder: Rönneberg, Onsjö, Harjagers og Torna; 1566 afgaves Torna h., og 1577 tillagdes Färs h. 1559–66 (og igen 1567–76) var Landskrona og Lundegårds len forenet under samme lensmand: *Lave Urne* 1559–60 og *Axel Viffert* 1560–66.

Jørgen Tidemand 1566–67, på regnskab, uden Torna h.

Jørgen Marsvin 1567–76, sammen med Lundegård.

- Ekstrakter i årgang 1571, 1572 og 1574.
- a Regnskab med ekstrakt og bilag 1573/74.
- b Jordebog for Landskrona og Lundegård len 1574.

⁹ Jfr. Erslev I s. 3 note 6.

Axel Gyldenstjerne 1576–88, uden Lundegård. Fra 1577 med Färs h. Først på afgift, siden frit.

Jørgen Brahe 1588–91, på afgift, derefter frit.

Oluf Rosensparre 1591–1602, på afgift.

Ekstrakter i årgang 1592/93, 1593/94 og 1596/97–1598/99.

a Regnskab med ekstrakt og bilag 1591/92; regnskab 1601/02.

b Jordebog 1591/92 og 1601/02.

Lenet var derefter på afgift med den gejstlige jurisdiktion på regnskab.

Christian Barnekow 1602–12

(død 1612)

a Regnskab 1604/05, 1606/07, ekstrakt 1607–10, regnskab med ekstrakt 1610–12.

b Jordebog 1604/05, 1606/07 og 1611/12.

c Skattemandtal 1602/03, 1610–12.

Tage Ottesen Thott 1612–19

a Regnskab med ekstrakt 1612–18 (de fleste år med bilag); regnskab 1618/19.

b Jordebog 1615–19, 1618/19 tillige omfattende gejstligt gods.

c Skattemandtal 1612–15 og 1617–19.

d Lensbreve og inventarium.

Anders Sinclair 1619–21

a Regnskab med ekstrakt og bilag 1620/21.

b Jordebog 1620/21.

c Skattemandtal 1620/21.

d Lensbrev, kvittanser og inventarielister (med fortegnelse).

Gabriel Kruse 1621–27

a Regnskab med ekstrakt 1621–27 (div. år med bilag); regnskab for spindepenge 1623/24; indtægt af kirkerne i lenet til Halmstads bygningsbehov 1626/27.

b Jordebog 1622/23.

- c Skattemandtal 1621–27, og uden år for skatten af kongens og kirkens tiendeparter.
- d Lensbrev, kvittanser og inventarielister (med fortegnelse).

Henrik Huitfeldt 1627–46

- a Regnskab med ekstrakt og bilag 1627–31; regnskab med bilag 1631–44 og 1645/46; bilag til udfodring 1630/31; register på spindepenge 1634/35; bygningsregnskab med bilag 1642–44; fortifikationsregnskab med bilag 1643/44; regnskab for proviant, ammunition m. v. til officerer og soldater og til slottets behov (med bilag) 1643/44; afkortning i jordebogen 1645/46 (med bilag) og afslag på kongens og kirkens tiender i Landskrona len 1643–45 (i regnskabet 1645/46).
- c Skattemandtal 1627–44.
- d Lensbreve, kvittanser og inventarielister (med fortegnelse).

Knud Ulfeldt 1646–58, først på afgift, siden frit.

(død 1657, enken
Edele Rosenkrantz)

- a Regnskab med bilag 1646/47; register på afkortning (med bilag) 1646–48; stiftets regnskab (de fleste år med bilag) 1647–58; regnskab for udgift til Landskrona fæstning 1655/56; magasinregnskab 1656–58 (1657/58 med ekstrakt); materialregnskab med bilag 1656–58; ammunitionsregnskab med bilag for Landskrona tøjhus 1648–58 og for Landskrona blokhus og byens volde 1653–58 (i regnskabet 1657/58); forplejningsregistre på landfolk 1657/58.
- b Jordebog 1647–57 over gejstligt gods omfattende kongens tiender 1648–57; jordebog 1650/51; jordebog 1651 se Da.Kanc. og Rtk. Jordebog 1661 over »Bornholms vederlag« i TKUA Sverige A II pk. 45.
- c Skattemandtal 1646–58.

HELSINGBORG LEN

Lenet var indtil 1547 bortforlenet dels som pant dels på afgift, hvorefter det blev regnskabslen under *Peder Bille* (1547–48) og *Peder Skram* (1548–55), i hvis tid Landskrona len forenedes med Helsingborg for atter under den følgende lensmand *Jakob Brockenhus* (1555–63) at udskilles.¹⁰ Fra 1559 bestod lenet af 5 herreder: Bjäre, N. og S. Asbo, Luggude og Göinge. 1612–29 var Helsingborg og Herrisvad klostres len under samme lensmand.

Bjørn Kaas 1563–65

Jørgen Marsvin 1565–67

Otte Brahe 1567–71

(død 1571)

Ekstrakter i årgang 1570 og 1571.

Oluf Mouridsen Krognos 1571–73

(død 1573)

Ekstrakt i årgang 1572.

Corfitz Viffert 1573–76

Ekstrakter i bindene 1574 og 1577.

a Regnskab 1574/75.

Hans Skovgaard 1576–80

Ekstrakter i bindene 1577–80.

a Regnskab 1579/80.

Arild Urup 1580–87

Ekstrakter i bindene 1581–1587/88.

a Regnskab 1582/83.

b Jordebog 1583/84.

c Skattemandtal med bilag 1584.

Gerd Rantzau 1587/88, uden Göinge herred.

¹⁰ Helsingborg slot inventarium ca. 1519/20 er trykt hos Bååth, Helsingborgs historia II, 1 s. 462 som bilag E. Fortegnelse over renten til Helsingborg ca. 1520 findes i Da. Kanc. Diverse 1481–1571 nr. 2 e; sst. nr. 32 b. Opgørelse (1520) over kongens tilgodehavende hos hr. Tyge Krabbe af Helsingborg len, jfr. Bååth II, 1 s. 332. En udateret jordebog findes i Reg. 108 A i pk. jordebøger fra Skåne, Halland og Bleking. Den sættes i registraturen til Christian 3.s tid og af Astrid Friis til »yngre end 1526«.

Sten Brahe 1588–92, med Göinge herred.

Ekstrakter i bindene 1589/90–1592/93.

Christoffer Valkendorf 1592–95

Ekstrakter i bindene 1594/95–1595/96.

- b Jordebog 1593/94 med regnskab over indtægt og udgift.

Axel Brahe 1595–1602

Ekstrakter i årgang 1596–1598/99.

- a 1596/97 kun antegnelser; regnskab med ekstrakt 1597/98 (med enkelte bilag); udgiftsregnskab og ekstrakt 1601/02 med bilag; indtægtsregnskab for stiftsgodset 1601/02.
- b Jordebog 1597/98, jordebog med regnskab over indtægt og udgift 1601/02.
- c Skattemandtal 1596 med bilag.

Eske Bille Jørgensen 1602–10

(til Vallen)

- a Ekstrakt 1606/07.
- c Skattemandtal 1606.
- d Lensbrev, kvittanser, inventarier (med fortegnelse).

Anders Bille 1610–29, fra 1616 uden Göinge h. I tiden 1612–34 var han tillige lensmand på Herrisvad kloster.

(til Råbelöv og Rosendal)

- a Ekstrakt 1610/11; regnskab 1611–29 med bilag 1614–17, 1618/19 og 1625–29 og ekstrakt 1611–15, 1616–19 samt 1620–29. Regnskab tillige for Herrisvad kloster 1612–29. Regnskab for uvis indtægt af en del af herrederne 1610–29; oldengældsregister 1611/12, 1613/14, 1615/16 og 1625/26; fortegnelse over hjælpesvin 1623; regnskab over arbejdspenge 1615/16; register over ægt og arbejdspenge af bønderne 1626–28. Regnskab over brænde sendt til København slot 1626/27.
- b Jordebog 1610–29 over Helsingborg len, 1613–29 tillige over Herrisvad klostrets len; forandringer i jordebog 1623/24.

- c Skattemandtal 1610, 1611, 1613–14, 1617–19 og 1621–29 (mange år med bilag); fortegnelse over konge- og kirketiender, som giver 2 speciedaler, 1625 og 1626.
- d Lensbrev, kvittanser og inventarier (med fortegnelse).

Christen Thomesen Sehested 1629

Christoffer Ulfeldt 1629–49

(til Svenstrup)

- a Regnskab med bilag (og for de fleste år ekstrakter) for Helsingborg len 1629–44 og 1645–49. Regnskab for uvis indtægt af en del af herrederne 1629–36, 1637–44 og 1645–48; oldengældsregistre 1630/31, 1635/36 og 1647; spindepengeregistre 1629, 1630, 1632 og 1646. Fortegnelse over hvad der er leveret af jordebogen på Helsingborg slot 1629/30. Regnskab over havne- og markedstold med bilag 1630/31; indtægter (told) af Engelholm marked 1631–33; regnskab for vindfælder m. m. (med bilag) 1630/31; regnskab over bådsmandsskat 1637–39 og 1641–44 og over kontributionspenge 1647; register over fortæring på rejser for kongen 1638/39. Regnskab over overskibede staldøksne 1640/41; bilag til regnskab for vrug m. m. 1641/42; regnskab for penge til færgemænd for overførsel af bolte samt til arbejdere ved Helsingborg skibbro 1641/42. Restancelister 1643/44; afkortningslister 1645–47; fortegnelse over afslag 1646/47; forklaring på kirkernes beholdning 1649.
- b Jordebog over Helsingborg len 1629–33, 1636–39 og 1645/46 (med bilag 1629–32).
- c Skattemandtal 1629–43 og 1646–49 (med bilag).
- d Lensbrev, kvittans og inventarieliste med fortegnelse fra Christen Thomesen Sehesteds tid; lensbreve, kvittanser (med fortegnelse) fra Christoffer Ulfeldts tid.

Bjørn Ulfeldt 1649–50

- a Regnskab med bilag og regnskab for uvist 1649/50; regnskab og forklaring på gods udlagt for kronens gæld 1649/50 (med nogle afregninger).
- c Skattemandtal 1649/50 (med bilag).
- d Lensbrev, kvittanser og inventarieliste (med fortegnelse).

Ove Gjedde 1650–58

(til Tommerup)

- a Regnskab med bilag 1650–55 og 1656/57; regnskab for uvist 1650–55; spindepengerregnskab 1650–55; mandtal på hjælpesvin 1650/51 og 1653/54; lister over indbrændte svin på kongens skove i S. Asbo og Bjäre hrdr. 1650/51; regnskab over stedsmål i S. Asbo h. 1650/51. Regnskab over omslagsforvalterens modtagelse af $\frac{1}{3}$ af Ove Gjeddes genant 1650/51 og 1652 (med bilag). Regnskab over graverskatten 1653; regnskab på rug og byg (med bilag) 1656/57. 1655/56 og 1657/58 kun antegnelser bevaret.¹¹
- c Skattemandtal 1650–57 (med en del bilag).
- d Lensbrev og kvittanser (med fortegnelse).

BÖRRINGE KLCSTERS (og LINDHOLM) LEN

Klostret bortforlemedes af kong Hans til *Søren Norby*, der efterfulgtes af magister *Hans Mikkelsen* 1518–23. *Axel Brahe* havde klostret 1523–51, først som pant, men fra 1524 frit. *Knud Gjedde* fik det frit 1551, men havde det kun et par år, indtil klostret blev lagt under Malmøhus, ligesom det indtil 1540 selvstændige *Lindholm* var blevet det.¹²

Gørvel Fadersdatter Sparre 1582–1605, frit på livstid, fra 1601 med Lind-

holm birk og strøgods i Bara h. (hidtil under Malmøhus).¹³

- a Ekstrakt og regnskab af Börringe klostres len 1603/04; restanceliste 1603.

11 1654 15/6 Vurdering af gårde og huse, nedrevet ved fortifikationen. Top. Saml., Helsingborg.

12 Jfr. også Malmøhus len.

13 Blandt de private godsregnskaber, der er opstillet efter lensregnskaberne, findes en pakke regnskaber vedr. fru Gørvel Fadersdatter Sparres gods og len i Norge, Danmark og Sverige 1563, 1601–06.

b Jordebog over Börringe klostres len 1603.

1605–51 under Malmøhus len. Herefter blev klostret sammen med Lindholm len udskilt som en selvstændig forlening.

Tage Ottesen Thott 1651–58, frit, gejstlig jurisdiktion på regnskab.

a Regnskab med bilag 1651–58.

b Udat. jordebog over Börringe klostres og Lindholm len; jordebog 1651 i Da.Kanc.

c Skattemandtal 1651–57.

DALBY KLOSTERS LEN

Ekstrakter 1593–98 findes i årgang 1597/98. Se i øvrigt Malmøhus len.

ST. PEDERS KLOSTER i Lund (og ÖVID KLOSTER)

Övid kloster var 1535–40 selvstændigt bortforlenet, men lagdes derpå under Malmøhus, hvorfra det atter udskiltes 1563 og pantsattes til *Ingeborg Bille* (1563–65), *Else Ulfstand* (1565–69) og *Laurits Skram* (1569–75). Det indløstes 1575 og forlenedes som frit len til *Christoffer von Dohna*, derpå på afgift, fra 1586 dog frit, til *Jørgen Urne* (1584–94), der afløstes af *Tage Krabbe*, som 1597 tillige fik St. Peders klostres len. Fra den periode, Övid kloster var et selvstændigt len, findes ingen regnskaber.

St. Peders kloster var efter reformationen forlenet til *Jørgen Urne* og derefter til den tidligere ærkebisp *Aage Sparre*, først frit, derpå i pant. Han afløstes 1547 af *Eske Bille*.¹⁴

Eskild Oxe 1552–63, frit.

a Udspisningsregnskab ca. 1560.

Jørgen Brahe 1563–92, i pant, senere frit.

(død 1565, enken a Udspisningsregnskab 1579/80.

Inger Oxe)

Hak Ulfstand 1592–95, på afgift.

1595–97 var St. Peders kloster forenet med Lundegård.

Tage Krabbe 1597–1613, fra 1594 lensmand på Övid, 1597 kommer St. Peders kloster til.¹⁵

¹⁴ Inventarium på St. Peders kloster afgivet af Eske Billes arvinger 1551 og en opgørelse af landgildeindtægter 1564 27/12 findes i Top. Saml., Lund.

¹⁵ Övid klostres jordebog ca. 1600 findes i Top. Saml., Färs h.

Sten Madsen Laxmand 1613–15

- a Regnskab for St. Peders og Övid kloster 1613–15 (1613/14 med ekstrakt).
- d Inventarieliste for St. Peders og Övid kloster.

1614 13/9 bortmageskiftes Övid kloster, mens St. Peders kloster fortsætter som selvstændigt len.

Beate Huitfeldt 1615–27

- (Knud Ulfeldts enke)
- a Regnskab (de fleste år med bilag) 1615–17, 1618/19, 1622–24, 1625–27; regnskab for den uvisse indkomst 1625/26.
 - d Forleningsbreve, kvittanser og inventarier (m. fortegnelse).

Falk Lykke 1627–50

- (til Bollerup, død 1650, enken *Kirstine Rantzau*)
- a Regnskab (de fleste år med bilag) 1627–44, 1645–50; afkortningsregister (med bilag) 1646–48.

1650 udlægges godset til afbetaling af rigets gæld.

To udaterede jordebøger, fra tiden ca. 1600–1650, kan høre enten til Tage Krabbes, Sten Madsen Laxmands, Beate Huitfeldts eller Falk Lykkes tid.

FROSTA HERRED og HELNE KIRKE (ALLEHELGENS KLOSTER)

Før reformationen udgjorde krongodset i Frosta h. et selvstændigt len, sådan som det iøvrigt var almindeligt i de skånske provinser. I Christian 2.s tid var Frosta h. pantsat til *Aage Axelsen Thott*, død 1520; derefter til *Jens Torbensen Rosensparre*, der måtte indløse det og derpå blev fri for afgift.¹⁶ Han døde 1530, og samme år fik *Axel Brahe* ret til at indløse lenet fra enken *Birgitte Bille* og beholde det uafløst for sig og sønnen *Lave* først i 10 år, senere i 15 år mod sædvanlig afgift. Ved faderens død 1551 indløste *Lave Brahe* lenet fra medarvingerne og beholdt det mod afgift til sin død 1567.

I årene 1567–69 var Frosta h. lagt under Malmøhus.

¹⁶ En udat. jordebog for Frosta h. findes i Reg. 108 A, pk. jordebøger fra Skåne, Halland og Blekinge. Den findes sammen med Halmstad h. og må derfor være fra 1520-erne, da *Jens Torbensen (Rosensparre)* var forlenet med begge herreder.

Otte Brahe 1569–75 som pant, indløst til kronen 1575.
(død 1571,
enke *Beate Bille*)

Sten Brahe 1575–82, mod afgift.

I 1535 fik den tidligere official hos ærkebiskoppen *Jep Tordsen Falk* følgebrev til Allehelgens kloster ved Lund, men klostret blev dog straks efter tilbagegivet abbeden, som beholdt det til 1558, da *Mogens Gyldenstjerne* fik det overladt som frit len, i 1563 ændret til pantelen.

Bjørn Kaas 1567–70, som pant.

Gørvel Fadersdatter Sparre 1570–72, som pant, indløst til kronen 1572.

1572 blev lenet skødet til *Christoffer v. Dohna*, godset skulle falde tilbage til kronen, hvis han døde uden livsarvinger. *Gørvel Fadersdatter* beholdt det tiloversblevne gods.

Lenet faldt tilbage til kronen ved *v. Dohnas* død 1584 og blev lagt til Malmøhus 1584–85.

Thale Ulfstand 1585–1606, på livstid mod afgift.
(enke efter
Povl Laxmand)

Gørvel Fadersdatter Sparre 1582–1605
(*Lave Brahes* enke,
død 1605)

Udover den beskedne rest af Allehelgens klostres gods fik *G. F.* 1582 *Frosta h.* og *Börninge kloster* frit på livstid til gengæld for, at hun havde skødet sit arvegods i det nordenfjeldske Norge til kronen. Fra 1600 havde hun også den gejstlige jurisdiktion frit, så derfor er de to bevarede årsregnskaber for *Frosta h.* og *Helne kirke* 1601–03 nærmest at betragte som private regnskaber. De findes blandt »Diverse Godsregnskaber – 1660« i pakken: *Regnskaber for Gørvel Fadersdatter Sparres gods og len i Norge, Danmark og Sverige.*

Ved *Gørvel Fadersdatters* død blev *Frosta h.* og ligeledes *Helne kirke* lagt under Malmøhus.

Sten Maltesen Sehested 1606–12, begge len frit, dog gejstlig jurisdiktion på (død 1611, enke regnskab, var fra 1607 marsk og afgav 1608 igen *Anne Brahe*) Helne kirke.

- b Udateret jordebog over Frosta h., Helne kirke og Hørby, i registraturen sat til ca. 1606. Den stammer utvivlsomt fra den korte periode, da Hørby i Frosta h. hørte til Malmøhus 1597–1607.
- c Skattemandtal 1606/07 og 1610–12.
- d Sten Maltesens kvittanser for Frosta h. findes sammen med Vestervig klostres.

Jakob Beck 1608–12 (Helne Kirke) og 1612–13 (Frosta h.), Helne kirke (til Beldringe) som frit len og Frosta h. på afgift.

- c Skattemandtal 1612/13.

Henrik Huitfeldt 1613–18 (Frosta h.), på afgift.

(til Lillø)

- a Regnskab for det gejstlige gods i Frosta h. 1613–18 og Hørby len 1613/14; 1613–17 indeholder regnskabet jordebog; afkortningsregister for bønder, der holder soldater, 1615–17.
- c Skattemandtal 1614/15 og 1617/18.
- d Forleningsbrev og kvittanser med fortegnelse.

Christoffer Ulfeldt 1612–18 (Helne kirke) og 1618–19 (Frosta h.), på (til Svenstorp) afgift.

- a Regnskab 1613–18, visse år med bilag og enkelte år med ekstrakt. Regnskab 1618/19 med regnskab for det gejstlige gods og afkortningsregister for bønder, der holder soldater.
- c Skattemandtal 1618/19.
- d Forleningsbrev og kvittanser med fortegnelse (kun for Helne kirke).

Laxmand Gyldenstjerne 1619–25 og 1618–25, begge len på afgift.

(til Bjärsjögård, landsdommer)

- a Regnskab for Helne kirke 1618/19 og omfattende begge len 1619–25 (enkelte bilag).
- c Skattemandtal 1620–25.
- d Forleningsbreve, kvittanser og register på kirkernes formue (med fortegnelse).

Henrik Gyldenstjerne 1625–30, begge len mod afgift.

(til Svaneholm,
landsdommer)

- a Regnskab med bilag 1625–30.
- b Jordebog 1625/26.
- c Skattemandtal 1625–30.
- d Forleningsbreve, kvittanser og register på kirker-
nes formue (med fortegnelse).

Erik Krabbe 1630–33, begge len mod afgift.

(landsdommer)

- a Regnskab med bilag 1630–33.
- b Jordebog 1630/31.
- c Skattemandtal 1630–33.
- d Forleningsbreve, kvittanser og register på kirker-
nes formue (med fortegnelse).

Henrik Ramel 1633–36, begge len mod afgift.

(til Bäckaskog,
landsdommer)

- a Regnskab 1633–36; register på gejstlig indkomst
i Frosta h. 1633/34.
- c Skattemandtal 1633–36.
- d Forleningsbreve, kvittanser og register på kirker-
nes formue samt antegnelser, med fortegnelse.

Gunde Rosenkrantz 1636–48, begge len mod afgift.

(landsdommer)

- a Regnskab med bilag 1636–44 og 1645–48; af-
kortningsregistre på øde og forarmet gods 1645–
48; spindepenge 1646/47; indtægt af bøndergårde
henlagt til underhold for officerer 1647/48.
- b Jordebog på stiftsgods i Frosta h. 1643/44; jorde-
bog på øde og forarmet gods i Frosta h. og Helne
kirke len 1645/46 med kommissærernes afslag.
- c Skattemandtal 1636–44 og 1646–48 samt re-
gister på afkortninger 1641–47.
- d Forleningsbreve, kvittanser og register på kirker-
nes formue, med fortegnelse.

Keld Krag 1648–58, begge len mod afgift.

(til Trudsholm,
landsdommer)

- a Regnskab med bilag 1648–51 og 1653–58, regn-
skab 1651–53; afkortningsregistre 1648–58; byg-
ningsregnskab for Helne kirke (med bilag) 1648/
49; indtægt af kirkerne i lenet til Regenskirkens
bygning 1648/49 og 1650/51 (sidstnævnte år og-

så til Sorø kirkes og akademis bygning), til Simrishamns kirkes bygning 1652/53; afregning med Keld Krag 1652/53 for $\frac{1}{3}$ af indtægten af Frosta h., Helne kirke og Lyse kloster i Norge, som han i 1650, 1651 og 1652 har betalt til afdrag på rigets gæld. Regnskab for officersgårdenes landgilde 1648–54 (i 1653/54); oldengældregister 1653/54.

b Jordebog over det gejstlige gods i Frosta h. 1648/49; jordebog for Frosta h. og Helne kirke len 1649/50.

c Skattemandtal 1648–58.

d Forleningsbreve og kvittanser med fortegnelse samt antegnelser.

BOSJÖ KLOSTERS LEN

Dette nonnekloster forlenedes straks ved reformationen til den tidligere official *Jep Falk*,¹⁷ der efterfulgtes af tidligere electus magister *Torben Bille* 1537–53, som havde klostret frit på livstid. Derefter havde *Hans Barnekow* det frit 1553–59.

Sten Rosensparre 1559–60, 1560–, frit. 1560 bortmageskiftes klostret med (død 1565, enken en del af godset, resten beholder *Sten Rosensparre Mette Rosenkrantz*) først på afgift, fra 1563 frit, og derefter i pant.

b Jordebog 1559.

ÅHUS LEN

Lenet tilhørte oprindeligt ærkebispesædet, en jordebog fra 1532 er bevaret; det inddroges under kronen 1536 og kom først på regnskab, derefter på afgift eller var pantsat. 1597 forenedes Åhus len med Villands herred.

Hartvig Bille 1560–68, først på afgift, fra 1567 i pant.

Arild Urup 1568–90, får ret til at indløse det, 1572 på afgift for livstid.

(død 1587, enken

Thale Thott)

17 Jep Falk kaldes hos Erslev Jep *Tordsen* Falk, men ifølge DAA. hed hans far Jens; mon sammenblandet med Jep *Tordsen* Sparre?

Henrik Ramel 1590–1610, frit, fra 1597 tillige Villands h., frit, dog gejstlig jurisdiktion på regnskab.

d Lensbreve, kvittanser med fortegnelse.

Mogens Ulfeldt 1610–12

(til Selsø)

b Jordebog ca. 1611.

c Skattemandtal 1610/11.

Jens Sparre 1612–18, fra 1615 med Gärds h. og fra 1616 tillige Göinge h.

a Ekstrakt og regnskab med bilag for Åhus len, Villands h. og Hammer len 1614/15, for Åhus len, Villands h., Hammer len¹⁸ og Gärds h. 1615–17; afkortningsregistre 1613–15 (1614/15 med bilag).

b Jordebog over jordegne bønder, der holder soldater, ca. 1612; over gejstligt gods 1614/15 og 1616/17; jordebog over Hammer len 1615/16; jordebog over bønder henlagt fra Malmøhus og Lundegårds len til Hammer len 1615/16 og bønder lagt fra Åhus til Gladsax len 1615/16; jordebog over Åhus len, Villands h., Hammer len, Gärds h. og Göinge h. 1616/17 samt over bønder i Gärds h. der svarer til Hammer gård 1616/17; jordebog over Hvitaby og Nosaby len m. m. 1616/17 samt over bønder i Göinge h., der holder soldater.

c Skattemandtal 1612–15.

1618 blev lenet lagt under Kristianstad len.

KRISTIANSTAD LEN

Efter Kalmarkrigen lod Christian 4. 1614 opbygge en købstad på en ø i Helgeåen. Den nye by, der fik navn efter kongen, blev straks administrationscentrum i stedet for Åhus slot. Lenet kom til at omfatte Villands og Göinge herreder samt fra 1615 også Gärds h. med Hammergård, som kronen havde erhvervet 1614 i mageskifte for Övid kloster. Fra 1620 blev lenet yderligere forøget med Albo h.

¹⁸ Hammergård erhvervede kronen 1614 13/9 af Otte Lindenov i mageskifte for Övid kloster, Erslev II s. 52.

Regnskaberne starter med en pk. bygningsregnskaber med bilag omfattende årene 1614–17.

Jens Sparre 1617–18, der i forvejen var lensmand på Åhus m. v.

- (til Sparresholm)
- a Ekstrakt og regnskab med bilag 1617/18; regnskab over uvisse indtægter af Göinge h.; arbejdspenge for broarbejde ved den søndre port; bygningsregnskab med bilag 1617/18. – Antegnelserne findes under Villands h.
 - c Skattemandtal på pengeskatten 1617/18.
 - d Fortegnelse på kvittanser, forleningsbreve og inventarielister for Åhus len, Villands h., Hammer len og Göinge h.

Otte Marsvin 1618–27

- (til Dybäck)
- a Ekstrakt af regnskab med bilag 1618/19; regnskab 1619–27 (de fleste år med bilag) og ekstrakter 1620–22 og 1623/24; bygningsregnskab 1618–27 (de fleste år med bilag); regnskab for den uvisse indtægt af Göinge og Gärds h. samt Åhus og Villands h. 1619–22, for Albo h. 1621–23 og for alle herreder 1623–27 (med enk. bilag); oldengældsregistre for Åhus len med Villands h., for Gärds og Göinge h. 1619/20, tillige for Albo h. 1621/22, 1623/24 og kun for Gärds og Göinge h. 1625/26; garnisonsregnskab juli 1624–maj 1626 (med enk. bilag).
 - b Jordebog 1618–20, 1621–24 og 1626/27 – for soldaterhold 1618/19 (med 1617/18).
 - c Skattemandtal 1618/19 og 1621–27.

Jørgen Urne 1627–32

- (til Alslev)
- a Regnskab med bilag 1627–32.¹⁹ uvisse indtægter af Göinge, Villands og Albo h. 1627–29 og 1631/32,

¹⁹ Her må der hos Erslev II være en regulær fejl. Jørgen Urnes slutår anføres som 1629, og i registret nævnes J.U. som død 1631. Det drejer sig her om rigsmarsk Jørgen Urne, hvis dødsår er 1642 og som ifølge lensregnskaberne og Kancelliets Brevbøger ikke fik nogen ændring i sit lensforhold 1629. Han opholdt sig fortsat i lenet til begyndelsen af 1632 og beholdt det til den store rokade 1. maj 1632, da han i stedet fik Vestervig kloster, Kanc.Brevb. 1632 10/2 og 2/3.

tillige af Gärds h. 1628–31; oldengældregistre kun for Villands og Göinge h. 1629/30, for alle herreder 1630/31; bygningsregnskab med bilag 1627–32; garnisonsregnskab 1626–32.

b Jordebog 1629/30 og 1631/32.

c Skattemandtal 1627–32.

Malte Juul 1632–39 og igen 1644–49

(til Gjessinggård og Maltesholm død 1648, enken *Anne Ramel*)

a Regnskab med bilag 1632–39; uvis indtægt af de 4 herreder 1632–39 (nogle år med bilag); oldengældregistre 1632/33, 1634–36, 1637/38 og kun for Göinge h. 1638/39; garnisonsregnskab 1632/33 og 1637–39; bygningsregnskab med bilag 1634(32)–39; spindepengeregnskab 1632–37 (i 1636/37. Regnskab med bilag 1644–49; uvis indtægt af herrederne 1644–46 og 1647–49; oldengældregistre 1644/45; proviantskriverregnskab og garnisonsregnskab 1644–46 (med bilag); artillireregnskab 1646/47 og arkeliregnskab 1647/49; afkortningsregistre på forarmede bønder og præster 1645–47; bygningsregnskab 1647–49.

b Jordebog 1645/46.

c Skattemandtal 1632–39 og 1644–49.

d Forleningsbreve og kvittanser (med fortegnelse).

Joachim Beck 1639–42

(til Gladsax)

a Regnskab med bilag 1639–42; uvis indtægt af de 4 herreder 1639–42 (Gärds h. mangler 1639/40 og Albo h. mangler 1641/42) og for Hörröd len 1639/40; oldengældregistre 1639/40 (inclusive Hörröd len) og 1641/42; bygningsregnskab med bilag 1639–42; garnisonsregnskab 1639–42; arbejdspege af adelens bønder i lenet (for arbejde på fæstningen) 1640–42.

c Skattemandtal 1639–42.

Ebbe Ulfeldt 1642–44

(til Ovesholm)

- a Regnskab med bilag 1642–44; bygningsregnskab 1642–44; arbejdspenge 1642/43; garnisonsregnskab (med rulle) 1642–44; uvis indtægt af herrederne 1643/44.
- c Skattemandtal 1642–44.
- d Forleningsbrev og kvittanser (med fortegnelse).

Henrik Lindenov 1649–58

(til Övid kloster)

- a Regnskab med bilag 1649–58; uvisse indtægter af herrederne 1649–57; oldengældregister 1650/51; regnskab for adelens kontribution 1656/57; antegnelser til regnskab for rostjeneste af det for kronens gæld udlagte gods 1650–57 (i 1656/57); garnisonsregnskab 1657/58; bygningsregnskab 1649–58 (med bilag og antegnelser i 1657/58); Henrik Lindenovs hvervningsregnskab 1657.
- b Jordebog 1649–51.
- c Skattemandtal 1649–57.

GÄRDS HERRED

Herredet var fra begyndelsen af 16. årh. frit overladt til *Joakim Trolle* (død 1546), fra 1531 som pantelen, og året efter blev det bestemt, at sønnen *Børge Trolle* skulle have lenet uafløst i 10 år efter faderens død.

Børge Trolle 1547–71, må indløse lenet fra sine medarvinger, hvorefter (død 1571) pantesummen forhøjes.

Augustinus Urne 1571–73

(død 1573)

Arild Huitfeldt 1573–1610, først som pant, fra 1580 frit på livstid mod eftergivelse af pantesummen; fra 1583 den gejstlige jurisdiktion på regnskab.

- d Forleningsbrev og kvittanser (med fortegnelse).

Beate Huitfeldt 1610–15, frit; gejstlig jurisdiktion på regnskab.²⁰

- | | |
|----------------|-------------------------------------|
| (enke efter | a Regnskab med bilag 1614/15. |
| Knud Ulfeldt, | b Jordebog 1614/15. |
| dronningens | c Skattemandtal 1610/11 og 1613/14. |
| hofmesterinde) | d Kvittanser (med fortegnelse). |

1615 blev lenet sammen med andet krongods lagt under Allö, dvs. Kristianstad.

HÖRRÖD LEN og SANDBY LEN

Dette lille skånske len omfattende gods i Gärds h. var i visse perioder selvstændigt bortforlenet, ofte som fri forlening. *Torben Bille* 1537–41 havde det frit sammen med Bosjökloster. *Peder Brahe* 1541–52 havde ialt fald hele den uvisse indtægt. *Laurids Andersen* havde det 1552–64 mod en afgift på 3 tdr. smør og oldengæld, men havde samtidigt *Sandby len* i Göinge h. frit. Begge smålen blev 1567 skænket til *Reinhard Fuchs v. Bommelberg*, men skulle falde tilbage til kronen, hvis han døde uden livsarvinger, hvilket skete.

Peder Mund fik 1599 løfte på de to len, mens hustruen 1603 fik løfte på (død 1607, og Sandby på livstid. 1608–15 havde hun Hörröd på hustru *Vibeke Gris*) regnskab, derefter mod afgift til 1640.

- a Regnskab med ekstrakt 1608–15 og med jordebog 1608–16 (dog uden jordebog 1609/10 og 1613/14); oldenregister 1609; 1617–22 findes kun antegnelser; regnskab med bilag 1623–38 samt ekstrakt 1630–33.

1615 var de to len blevet lovet til *Christian Sinclair* til Sinclairsholm. Han overtog dem 1639/40 frit i 2 år, som blev forlænget med endnu et år, og betalte derefter afgift. Fra 1648 og frem til slutningen af 1650-erne havde først *Henrik Lindenov*, derpå *Laurids Galtung* og endelig *Ebbe Gyldenstjerne* lenene mod visse afgifter.

JÄRRESTAD HERRED

Dette herred var i det 16. århundrede skiftevis lagt under Lundegård, Lindholm og Malmøhus, men var fra 1627 selvstændigt bortforlenet.²¹

²⁰ 1610 12/1 bortforlener Beate Huitfeldt gods til sin søn Christoffer Ulfeldt, Top. Saml., Gärds h.

²¹ Järrestad herreds jordebogs indkomst (17. årh.) findes i Top. Saml. Järrestad h.

Jørgen Hondorf 1627–40, frit, gejstlig jurisdiktion dog på regnskab, får 1629 *Borrebygård* (tidligere under Malmøhus) til residens.

- c Nogle antegnelser til skattemandtallet 1629 er bevaret.

Joachim Grabow 1640–54, frit, gejstlig jurisdiktion på regnskab; fra 1647 for egen og hustrus livstid mod afkald på pension.

GLADSAX LEN

Dette gamle adelsgods var kommet til kronen under dronning Margrete med det formål at oprette et nonnekloster, som imidlertid blev anlagt på Gaunø, og godset blev derfor bortforlenet som andet krongods.

Ved begyndelsen af det 16. århundrede havde *Knud Bille* det som afgiftslen, i 1531 ændret til pantelen med ret for *Bjørn Ulfstand* til at indløse det ved *Knud Billes* død og beholde det i 6 år. *Knud Bille* døde 1555, men afgav lenet allerede 1543 til *Herluf Trolle*, der kun beholdt det et enkelt år, hvorefter *Otte Brahe* havde lenet 1544–55, først frit, fra 1546 som pant. Han afløstes af *Bjørn Saxtrup* 1555–58, hvorefter det omdannedes til regnskabslen. Til lenet hørte krongodset i Albo h. bortset fra en kort periode i 1530-erne, da dette var lagt under Dalby kloster.

Erik Urup 1558–65
(død 1564, enken
Regitze Grubbe)

Hans Spiegel 1564–1600, dels som pant, dels frit og endelig på afgift 1593; gejstlig jurisdiktion på regnskab fra 1582.

Anders Sinclair 1600–20, frit (embedslen, som dronningens kammerjunker). 1616 blev nogle gårde i Järrestad h. lagt til lenet som kompensation for gårde udlagt til soldaterhold.

- c Skattemandtal 1610–14.
- d Forleningsbreve og kvittanser (med fortegnelse).

Gabriel Kruse 1620–21

- a Regnskab med bilag 1620/21.
- b Jordebog 1620/21. En udateret jordebog skønnes at være yngre end 1660 og er i 1969 overflyttet til

Regnskabsarkivalier for midlertidigt besatte områder.

c Skattemandtal 1620/21.

1621 blev Gladsax mageskiftet til Jakob Beck (mod Beldringe), og Albo h. blev lagt under Kristianstad.

HERRISVAD KLOSTERS LEN

Klostret var indtil 1565 under abbeder. I løbet af Frederik 2.s tid udskiltes en del gods. 1612–29 havde Herrisvad kloster fælles lensmand med Helsingborg len, og for denne periode skal regnskaberne søges under Helsingborg.²²

Sten Bille 1565–1612, som frit len, derefter i pant og på afgift.

(død 1586, enken a Regnskab og ekstrakt 1610/11; regnskab med bilag 1611/12.

Kirstine Lindenov død 1612) d Kvittanser og inventarielister (med fortegnelse) fra Kirstine Lindenovs tid.

Anders Bille 1612–34

(til Råbelöv a Bilag 1621/22; regnskab med bilag 1630/31 og 1632/33.
og Rosendal,
død 1634)

Jørgen Vind 1634–41

(til Gundestrup) a Regnskab med bilag 1634–36; regnskab 1636–41 (med bilag 1639/40); bygningsregnskab med bilag 1635/36, 1637–39 og 1640/41; spindepengeregister 1637–39 og 1640/41.
d Lensbreve, kvittanser og inventarielister (med fortegnelse).

Sten Beck 1641–49

a Regnskab 1643–49 med bilag 1643–48.
b Jordebog 1645 med de af de kgl. kommissærer gjorde afslag 1645, 1646 og 1647.

²² En udat. jordebog over Herrisvad klostres gods (17. årh.) virker umiddelbart yngre end 1660, Top. Saml., Norra Åsbo h.

- d Lensbrev, kvittanser og inventarielister (med fortegnelse).

Ove Gjedde 1649–50

- a Regnskab over stedsmaal, sagefald m. m. 1649/50.
- d Lensbreve, kvittanser og inventarielister for Herrisvad kloster 1649/50 samt for Jungshoved 1646–49 og Bratsberg 1645–50.

Henrik Ramel 1650–52

- a Regnskab med bilag 1651/52.
- b Jordebog 1651 i Da.Kanc.
- d Lensbrev, kvittanser og inventarielister (med fortegnelse).

Peder Vibe 1652–56

- a Regnskab med bilag 1652–56.
- d Lensbrev, kvittanser og inventarielister (med fortegnelse).

Erik Krag 1656–58

Intet bevaret.

KRISTIANOPEL LEN (tidligere LYCKÅ)

Fra gammel tid var *Lyckå* med Östra h. det mindre af de to hovedlen i Blekinge. I de første år af Christian 2.s tid var lenet pantsat til *Peder Urup*, derpå havde *Aage Brahe* det frit under de svenske felttog 1517 ff. *Hans Skovgaard* 1524/25 havde det et enkelt år som afgiftslen, mens *Søren Norby* det følgende år havde det frit som tilgift til Sölvesborg. *Mourids Olufsen Krognos* (1526–40) havde først lenet på afgift, fra 1531 som pant og ombyttede det 1540 med Skjoldenæs. Det blev overladt *Axel Urup*, som døde samme år. Han efterfulgtes af *Gregers Ulfstand* 1540–45 mod afgift, ligeså *Christoffer Galle* 1545/46 og *Ebbe (Knudsen) Ulfeldt* 1546–60, i pant fra 1547. Ved hans død 1560 fik *Jens Brahe* det i pant, men døde året efter.

Knud Hardenberg 1561–64, dels som pant, dels mod afgift.
(død 1564)

1564 blev slottet erobret af svenskerne og kom derpå til 1575 under Sölvesborg.

Hak Ulfstand 1575–78, mod afgift.

Johan Urne 1578–89, mod afgift.

Knud Grubbe 1589–1601, frit; fra 1596 tillige Medelstad h. frit for 2 år, (død 1600, enken siden mod afgift; fra 1597 desuden Sölvesborg *Mette Ulfstand*) mod afgift.

b Udat. jordebog, omfatter kun Östra h. og derfor rimeligvis ældre end 1596.

Fra 1601 fik Lyckå navnet Christianopel, opkaldt efter Christian 4; den nye fæstning var de følgende år residens for lensmanden over hele Blekinge.

Axel Gyldenstjerne 1601–04, begge len mod afgift og den gejstlige jurisdiktion på regnskab. (til Ljungbygård, død 1603)

Mogens Ulfeldt 1604–10

(til Selsø, død 1616) a Regnskabet findes under Sölvesborg.

Jens Sparre 1610–12

a Regnskabet findes under Sölvesborg.

Falk Lykke 1612–25, uden Sölvesborg.

a Proviantregnskab 1612/13; regnskab for Östra h. 1613/14, regnskab 1614–17 og 1619–25 (visse år med bilag, 1618/19 findes kun bilag); antegnelserne findes dels ved Visborg len 1626/27 og dels sammen med kvittanserne; afkortnings- og restanceregistre 1614/15 og 1620–25; pligtfolksregistre 1619–22. Ammunitionsregnskab 1613–25 (i 1624/25).

b Den udaterede jordebog (nævnt ovenfor) kan evt. stamme fra Falk Lykkes tid.

c Skattemandtal 1613–15, 1617–19 og 1620–25.

d Forleningsbreve, kvittanser og inventarielister med fortegnelse samt afregning.

Malte Juul 1625–32
(til Villestrup)

- a Regnskab 1625–32, fra 1627 med bilag; afkortnings- og restanceregistre for øde og forarmet gods samt officersgårde 1625–32; garnisonsregnskab 1625–28 (i 1627/28) og 1628–30 (i 1629/30).
- b Jordebog over Kristianopel len 1628–32.
- c Skattemandtal 1625–32.
- d Forleningsbrev, kvittanser og inventarielister med fortegnelse.

Henrik Gyldenstjerne 1632–33

(til Svaneholm)

- a Regnskab med bilag og afkortningsregister 1632/33; befæstnings- og garnisonsregnskab 1632/33.
- b Jordebog 1632/33.
- c Skattemandtal 1632/33.
- d Forleningsbrev, kvittanser og inventarielister med bilag og fortegnelse.

Erik Krabbe 1633–42

- a Regnskab med bilag og afkortningsregistre 1633–42; fortegnelse på forarmede og øde gårde, som hverken kan yde skat eller landgilde, 1635–42; spindepengeregistre 1636–42; garnisonsregnskab 1636–42 og befæstningsregnskab 1637–40 (i 1639/40); pligtfolkregistre 1639/40; bygningsregnskab 1640–42 (med bilag 1640/41).
- b Jordebog 1634/35.
- c Skattemandtal 1634–42.
- d Forleningsbreve og kvittanser med fortegnelse samt inventarieliste med bilag.

Henrik Below 1642–46

(til Spøttrup)

- a Regnskab med bilag og afkortningsregistre 1642–46; bygningsregnskab med bilag 1642–46; garnisons- og proviantregnskab med bilag 1642–46; arkelimesterregnskab 1642–46 med bilag (i 1645/46).
- c Skattemandtal 1642–46.

Niels Krabbe 1646–48, tillige med Sølvesborg len, begge mod afgift, dog gejstlig jurisdiktion på regnskab.

- a Regnskab findes under Sølvesborg; afkortningsregistre og kommissærernes afslag i landgilden 1646–48; ammunitionsregnskab 1646–48; bygningsregnskab 1646–48 med bilag.
- b Jordebog over jordegne bønder 1646.
- c Et enkelt skattemandtal 1647/48, de øvrige findes under Sølvesborg.

Axel Urup 1648–51, uden Sølvesborg.

(til Belteberga)

- a Regnskab med bilag, afkortningsregister og spindepengeregistre 1648–51; bygningsregnskab med bilag og antegnelser 1648–51; bilag til ammunitionsregnskab 1648–51.
- b Jordebog 1650/51.
- c Skattemandtal 1648–51.
- d Forleningsbrev, kvittanser og inventarielister med fortegnelse samt afregning.

Jakob Grubbe 1651–58

- a Regnskab med bilag og afkortningsregistre 1651–58; kommissærernes afslag i landgilde, bilagt besigtigelsesforretninger over forarmet og øde gods 1651–53; spindepengeregister 1651–55 og 1656–58; bilag 1651/52 og antegnelser til bygningsregnskabet 1652–55; ammunitionsregnskab 1651/52; proviantregnskab 1651–58 med bilag 1653/54 og 1655–58 samt antegnelser hertil 1657/58; restanceregister 1657/58; garnisonsregnskab 1657 1/1–1658 15/3 med bilag.
- b Jordebog 1651/52.
- c Skattemandtal 1651–57.

SÖLVESBORG LEN

Sølvesborg var fra gammel tid kronens faste borg i Blekinge; hertil hørte normalt de 3 af de 4 blekingske herreder: Medelstad, Vester (nu Bräkne) og Lister.

I begyndelsen af 1500-tallet havde *Jens Holgersen Ulfstand* lenet frit, og efter ham fik *Aage Brahe* det 1519 frit i 12 år, men afgav det 1525 til *Søren Norby*, der fik livsbrev på lenet sammen med *Lyckå*. *Axel Urup* over-

tog Sölvesborg len 1526, først frit, siden mod afgift og endelig som pantelen (død 1540). 1541 overtog *Verner Parsberg* pantet, skulle yde en afgift, men have den uvisse indtægt ubeskåret mod at gennemføre byggearbejder på det forfaldne slot. *Verner Parsberg* døde 1567, men forinden havde svenskerne erobret slottet 1564.

Jørgen Bille 1568–78, sammen med *Lyckå*, som pant. Måtte afgive *Lyckå* 1575.

Jørgen Marsvin 1578–81, mod afgift; fra 1579 tillige stiftslensmand i *Blekinge*. (død 1581, enken

Karen

Gyldenstjerne)

Niels Krabbe 1581–82, mod afgift.

Christoffer v. Dohna 1582–83, mod afgift, gejstlig jurisdiktion på regnskab. (død 1584) b *Jordebog* 1583/84.

Peder Brahe 1584–97, mod afgift, gejstlig jurisdiktion på regnskab.

Ekstrakter i årgang 1586, 1588/89 og 1590/91.

a Kun antegnelser 1592–96.

b *Jordebog* 1591/92 og 1595/96.

1596 blev *Medelstad h.* afgivet til *Lyckå* (*Kristianopel*), og de to len var derefter forenet 1597–1612, først under *Knud Grubbe* til 1601.

c *Skattemandtal* for *Sölvesborg* og *Kristianopel* len 1600/01.

Axel Gyldenstjerne 1601–04

a Nogle regnskabsbilag 1603/04.

Mogens Ulfeldt 1604–10

(til *Selsø*, død 1616) a *Ekstrakt* 1604–06 og 1608/09; regnskab 1605/06, for både *Kristianopel* og *Sölvesborg* 1607/08 og 1609/10 (med *ekstrakt*).

b *Jordebog* 1604–05.

c *Skattemandtal* 1606/07.

d *Forleningsbreve* og kvittanser med fortegnelse samt afregninger både for *Sölvesborg* og *Kristianopel*.

Jens Sparre 1610–12

- a Ekstrakt og regnskab med bilag 1610/11, kun bilag 1611/12.
- c Skattemandtal 1610/11.

Otte Lindenov 1612–19, kun Sölvesborg, men hertil Elleholm 1613.

(død 1618)

- a Ekstrakt, regnskab og bilag 1612–19 (ingen ekstrakt 1613/14 og 1617/18, ingen bilag 1615/16); restance- og afkortningsregister 1613/14 og 1616–19; udgift til håndværkere og pligtfolk 1616–19.
- b Jordebog for Sölvesborg len 1612/13 og 1618/19, for Sölvesborg og Elleholm len 1615/16 og for Gemsö sogn 1618/19.
- c Skattemandtal 1612/13, 1614/15 og 1617–19.
- d Forleningsbrev og kvittanser med fortegnelse.

Tage Ottesen Thott 1619–32

(til Eriksholm)

- a Ekstrakt og regnskab 1619–32 med bilag 1621–23 og 1624–32; afkortnings- og restanceregister 1619/20.
- b Jordebog 1619–24, 1629/30 og 1631/32.
- c Skattemandtal 1620–32.
- d Forleningsbrev og kvittanser med fortegnelse.

Tage Andersen Thott 1632–42

- a Ekstrakt og regnskab med bilag 1632–39 (ingen bilag 1635–37, ingen ekstrakt 1638/39), kun antegnelser 1639–42.
- b Jordebog 1633/34.
- c Skattemandtal 1632–41.

Otte Thott 1642–46

(til Näs)

- a Regnskab med bilag 1642–46; kirkernes beholdning 1645/46.
- b Jordebog 1642–46; fortegnelse på landgilde af jordegne bønder i Bräkne h. 1646.
- c Skattemandtal 1642–44.
- d Forleningsbrev, kvittanser og afregning (med fortegnelse).

Niels Krabbe 1646–58, 1646–48 forenet med Kristianopel.

(til Skällinge)

- a Regnskab med bilag 1646–58 (ingen bilag 1647/48); afkortningsregistre 1646–53; regnskab for det gods, der er udlagt til betaling af kronens gæld 1649–51; regnskab for $\frac{1}{3}$ af genanten 1650–52 (med bilag); regnskab for officergårdene 1654/55.
- b Jordebog 1651 (kopi af den til Rentekammeret indsendte).
- c Skattemandtal 1646–58.
- d Forleningsbrev, inventarieliste, fortegnelse over kirkernes beholdning og kvittanser med fortegnelse (gælder 1646–48 tillige Kristianopel len).

LAHOLM LEN

Laholm var fra gammel tid det administrative centrum for Sydhalland, fra 1500-tallet i en vis konkurrence med Halmstad. Til Laholm slot lå normalt de 4 herreder: Halmstad, Höks, Tönnersjö og Årstad. I begyndelsen af 1500-tallet havde *Henrik Krummedige* lenet frit, men måtte 1516 afgive Halmstad h. til *Jens Torbensen Rosensparre*, som en kort tid desuden efterfulgte Krummedige som slotsherre på Laholm. 1519–43 havde *Holger Gregersen Ulfstand* (død 1543) lenet frit til 1531 og derefter som pant, han havde da fået Halmstad h. tilbage. *Børge Ulfstand* fortsatte som pantlensherre uden Halmstad h. og beholdt efter Christian 3.s lensreform endnu 3 år (1551–54) lenet som afgiftslen. Han efterfulgtes af *Mogens Gyldenstjerne* 1554–48, fra 1557 som pant for 1000 daler.

Peder Skram 1558–81, mod afgift, fra 1564 dog frit.

(død 1581)

- b Jordebog 1580.

Povl Huitfeldt 1581–83, på regnskab. I ekstrakterne årgang 1585 findes regnskab 1581/82 og 1582/83 samt stiftsindtægterne 1582/83.

Arild Huitfeldt 1583–86, mod afgift, den gejstlige jurisdiktion på regnskab.

- a Regnskab 1583/84 m. bilag.

Anders (Tagesen) Thott 1586–95, mod afgift, gejstlig jurisdiktion på regnskab. (død 1595)

Regnskab 1592–94 findes i ekstraktbindet 1594/95.

a Regnskab med bilag og ekstrakter 1586–92.

b Jordebog 1588/89.

d Forleningsbrev og kvittanser.

Niels Bild 1595–97, mod afgift; gejstlig jurisdiktion på regnskab.

d Forleningsbrev, kvittanser, inventarielister og antegnelser.

Brorstrup Gedde 1597–1608, på afgift, gejstlige jurisdiktion på regnskab. (til Tommerup)

Måtte 1599 afgive Årstads h. Herefter hørte kun Höks og Tönnersjö herreder til Laholm.

a Ekstrakt og forklaring 1599–1600 (med bilag); Regnskab 1600–08, med bilag 1600–03; ekstrakter 1600–06; oldengældregister 1600/01; udfodringsregnskab 1600/01; restanceregister på øde gods 1602–05 og 1606–08.

b Jordebog 1599–1600, 1605(?) og 1607/08.

c Skattemandtal 1603/04.

d Forleningsbrev, kvittanser og inventarielister med fortegnelse.

Tage Ottesen Thott 1608–12

(til Eriksholm)

a Ekstrakt 1608–10; regnskab 1608/09 og 1610–12, med bilag 1608–11 og uvisse indtægter 1608–10; oldengældregister 1609–11.

b Jordebog 1608–11.

c Skattemandtal 1610–12.

Tage Andersen Thott 1612–20

(til Näs og Egede)

a Regnskab 1612–20; med ekstrakter 1614–20 samt bilag 1614–16 og 1618/19; udgifter til håndværkere og pligtfolk 1612–17 og 1618/19; uvisse indtægter 1615/16 og 1617–20; oldengældregister 1616/17; register på arbejdspenge ydet af adelens bønder 1617–19.

b Jordebog 1614 og 1618–20.

c Skattemandtal 1612–15 og 1617/18.

- d Forleningsbreve, kvittanser og inventarielister med fortegnelse.

Holger Rosenkrantz 1620–25, på afgift.

(til Glimminge)

- a Ekstrakt og regnskab 1620–25, med bilag 1623–25; udgift til håndværkere og pligtfolk 1620–23; bøder for manglende humlekuler, ålestager m. v. 1622/23; oldengældregister 1623/24 og spindepenge 1623/24.
- c Skattemandtal 1620–25, med bilag.
- d Forleningsbreve, kvittanser, inventarielister med fortegnelse.

Christoffer Ulfeldt 1625–27, fik lenet frit, dog gejstlig jurisdiktion på regnskab.

(til Svenstrup)

- a Regnskab 1625–27, m. bilag 1626/27.
- b Jordebog over det gejstlige gods 1626.
- c Skattemandtal 1625–27, 1625/26 tillige for pengeskat af kirketiender.
- d Forleningsbrev, kvitteringer og inventarieliste.

Tage Andersen Thott 1627–29, for samme afgift som han tidligere havde haft lenet.

- a Regnskab med ekstrakt og bilag 1627–29.
- b Jordebog for Laholm len 1628/29.
- c Skattemandtal 1627–29.
- d Forleningsbrev, kvittanser og inventarier med fortegnelse.

Iver Krabbe 1629–36, på afgift.

(til Jordberga)

- a Regnskab med bilag 1629–36 (bilag mgl. 1631/32); garnisonsregnskab 1629–33; afkortning i jordebogen 1630–32; oldengældregister 1630/31 og 1635/36; regnskab for brobygning ved Laholm slot 1631–33; spindepenge 1635/36.
- b Jordebog over mageskiftegoods og gejstligt gods 1629/30.
- c Skattemandtal 1629–36, m. bilag; tre års kontribution til reparation af fæstningerne 1632–35 (i 1634/35).
- d Forleningsbrev, kvittanser, inventarielister med fortegnelse.

Niels Krabbe 1636–37, på afgift.

- a Regnskab med bilag 1636/37; regnskab for udgravning af Stenså 1634–37 (i 1636/37).
- c Skattemandtal 1636/37.
- d Forleningsbrev, kvittanser, inventarielister og register på kirkens formue.

Christoffer Bülow 1637–44, på afgift.

- a Regnskab 1637–44, med bilag 1637–43; oldengæld 1638/39 og 1641/42; bygningsregnskab med bilag 1639–43; antegnelser findes i kvitteringerne.
- c Skattemandtal på pengeskatter, bådsmandsskatter og kornskatter 1637–44, med visse bilag.
- d Forleningsbrev, kvitteringer, inventarielister og antegnelser (med fortegnelse).

HALMSTAD LEN

Halmstad var oprindeligt ikke noget selvstændigt len, men herredet hørte under Laholm. 1516 blev det udskilt og forlenet til *Jens Torbensen* (*Rosensparre*). Han fik nyt lensbrev 1524, og i den anledning blev der udfærdiget en jordebog. Ved Jens Torbensens død 1530 atter forenet med Laholm til 1543, derefter havde *Stig Pors* nogle år Halmstad h. sammen med Lundegård. 1547–52 havde *Eske Bille* (død 1552) det som frit len, derpå blev det pantsat til *Hartvig Bille* 1552–57 (en jordebog fra 1554 er bevaret) 1557 fik *Peder Skram* tilladelse til at indløse det, men allerede året efter blev det frit overladt *Mogens Gyldenstjerne*. I ekstraktbindet 1571 findes ekstrakter tilbage til 1563.

Povl Huitfeldt 1567–68, på regnskab, han havde i forvejen Fjäre og Himle herreder, der tidligere (og senere) hørte under Varberg.
Ekstrakt i 1571-bindet.

Peder Skram 1568–72, på regnskab.

Ekstrakter for flere år i 1571-bindet samt en i 1573-bindet.

Henrik Brahe 1572–78, på afgift.²³

Ekstrakter i årgangene 1574–76.

²³ 1573 26/8 Henrik Brahes første forleningsbrev på Halmstad h., Top. Saml., Halmstad h.

Povl Huitfeldt 1578–92, på afgift.

(død 1592)

Ekstrakter af stiftsindkomster af Halmstad h. for flere år i 1585-bindet.

1599 lægges Årstad herred til Halmstad len.

Sten Madsen (Laxmand) 1592–1606, på afgift, den gejstlige jurisdiktion (til Rønneholm)

skiftevis på regnskab og på afgift. Får 1599 tillagt Årstad h. med forhøjet afgift.

- a Ekstrakt og forklaring 1600–02; indtægts og udgiftsregnskab 1600–03 (med bilag 1600–02); regnskab for stiftets visse indkomst, for den uvisse indtægt af Halmstad og Årstad herreder, garnisonsregnskaber 1600–02; regnskab for kongens og dronningens fortæring juni–juli 1600; udgift til indkøb af kul til kongens smedie 1600/01; udgift til håndværkere og pligtfolk 1600–02; udgifter til bygning af en pram og en staldbygning på Halmstadgård samt anskaffelse af 4 halve jernkartover 1600–02; remmesnider- og smederegnskaber 1601/02.
- b Jordebog 1602/03.
- c Skattemandtal 1603/04.

Mogens Kaas 1606–13, på afgift, gejstlig jurisdiktion på regnskab.

(til Støvringgård)

- a Ekstrakt og forklaring 1606/07 og 1609–13; regnskab 1608/09 (brudstykke) 1611/12 (med bilag) og 1612/13 (brudstykke); udgift til håndværkere og pligtfolk 1610–13; proviantregnskab 1611/12; ruller for sold til skånske bønderknægte på slottet april–nov. 1611; foged Albrekt Pedersens regnskab af Halmstad 1612/13.
- b Jordebog 1606/07 og 1612/13.
- c Skattemandtal 1610–13.
- d Følgebrev, kvittanser med fortegnelse og inventarielister.

Mogens Pachs 1613–17

(til Torup)

- a Ekstrakt (og forklaring) 1613–17; regnskab 1613–17 (visse år med bilag); regnskab for uvist 1616/17; udgift til håndværkere og pligtfolk 1613

–16; proviantregnskab 1612–14 (i 1614/15); udgift til smedearbejde på slottet 1614/15 og 1616/17; oldengældsregister 1616/17.

b Jordebog 1615/16.

c Skattemandtal 1613–15.

Holger Rosenkrantz 1617–20

(til Glimminge)

a Ekstrakt og forklaring 1617–19; regnskab 1617–20 (med bilag 1618–20); udgift til håndværkere og pligtfolk 1617–19; smede- og kleinsmedearbejde 1618/19; mandtalsregister på arbejdspenge 1618–20 og regnskab for fæstningens arkeli 1617–20 (begge i 1619/20).

b Jordebog udat. og 1619/20.

c Skattemandtal 1617–19.

d Lensbreve, kvittanser og inventarier.

Erik Rosenkrantz 1620–37

(til Glimminge,

a Regnskab 1620–22, 1623–37 med bilag (div. år), regnskab for stedsmål, sagefald og andre uvisse indtægter 1621–24, for forbrudt gods 1625/26; arbejdspenge 1620/21; udgifter til håndværkere og pligtfolk 1625/26; pligtfolk 1634–36; oldengældregistre 1623/24, 1625/26 og 1630/31; smedearbejde 1624/25; soldaterruller 1624/25; spindepenge 1625/26; ekstrakt og forklaring på garnisonsregnskab 1626–29 med indkvarteringsrulle 1628/29; regnskab på penge sendt til fæstningens reparation 1628/29; arkelimesterens regnskab 1620–37 (i 1636/37).

b Jordebog 1626/27.

c Skattemandtal 1620–24 og 1625–37.

d Fortegnelse, forleningsbreve, kvittanser og inventarier.

Niels Krabbe 1637–45

a Regnskab med bilag 1637–45; bygningsregnskab 1637–39 og 1640–45 (enkelte år med bilag); indkvarteringsrulle og sold til officerer og soldater 1637/38; oldengældregistre 1638/39, 1641/42 og

1644/45; garnisonsregnskab 1638–45 (nogle med bilag); rulle over 2 kompagnier, der er indforskrevet fra Falkenberg til at bortkøre jord fra gravene samt fortegnelse på jord, der er brugt til fyld i begge platforme 1639/40; arkelimesterens regnskab 1637–39 og 1639–45; regnskab over kirkernes penge i Halmstad len 1645.

b Jordebog over småredsler og gæsteri 1645.

c Skattemandtall 1637–45.

d Registrering, lensbrev, kvittanser og inventarium.

VARBERG LEN

Til Varberg slot lå som hovedregel de 4 nordhallandske herreder: Fjäre, Himle, Viske og Faurås. I det 15. årh. sad medlemmer af den mægtige Thott-slægt som lensherrer på Varberg, og slotsloven på Varberg var en vigtig brik i Christian 1.s opgør med Axelsønnerne. I den senere del af kong Hans' regering var Varberg bortforlenet til den fynske rigsråd *Peder Lykke*, som senest 1513 afløstes af *Aage Brahe*, der havde lenet på afgift 1513–17, efterfulgt af *Henrik Krummedige* 1517–19. Derpå blev det givet til *Willum v. Viernitz* på regnskab, men han døde samme år.²⁴

Holger Gregersen Ulfstand 1519–22, på regnskab sammen med Laholm len.

Trud Gregersen Ulfstand 1522–35 og 1536–46, på afgift.
(død 1545)

Under Grevefejden blev Varberg indtaget af *Marcus Meyer*, der fungerede som lensmand for grev Christoffer.

²⁴ Det såkaldte Varberg lens arkiv 1572–1615 indeholdende tingbøger fra Himle, Fjäre og Faurås h., arkivregistratur og ca 200 breve, fortrinsvis kongebreve, findes i Egeskabene.

I Top. Saml. på papir, Varberg, findes opgørelse over udgifter ved slottets reparation 1634 og en udat. tegning af slottet; et brev af 13. april 1635 om omskrivning af Varberg tingbog; endelig Christian 3.s missive 7. okt. 1557 til lensmanden Erik Rosenkrantz ang. den ødelagte by Kongsbacke; sst. Faurås h., Vinberga s., et tingsvidne om Varberg slots laksefiskeri. Iøvrigt henvises til: Thelma Jexlev: Varberg len i Frederik den Andens og Christian den Fjerdes tid, i: ALE. Historisk tidsskrift för Skåneland 2/1971, s. 15–28.

Lave Trudsen Ulfstand 1546–57, på afgift. Et register på sagefald og gårdfæstning i Himle h. 1549 findes i Reg. 108 A.

Derefter omdannet til regnskabslen.

Erik Rosenkrantz 1557–60

Frants Bille 1560–61

Hans Holck 1561–65
(død 1565)

Under syvårskrigen blev Varberg indtaget af svenskerne 1565 og var under svensk kommando 1565–69, men de to nordligste herreder blev lagt under Elfsborg og de to sydlige under Halmstad.

Hak Ulfstand 1569–72, udvidet 1571 med Ås kloster, idet kongen forbeholdt sig selve klostrets avl.
Ekstrakter i årgang 1574.

Anders Bing 1572–90
(død 1589, enke
Anne Pedersdatter
Galt)

Ekstrakter i årgang 1573–78, 1580–1588/89 og 1590/91.
a Ekstrakt og forklaring 1576/77 (kun brudstykke); restanceregister på jordebogsindkomster 1580–82.

Jørgen Brahe 1590–98

Ekstrakter i bindene 1592/93–1595/96 samt 1597/98 og 1598/99.
a Indtægtsregnskab og jordebog 1591/92 og 1596/97.

Jakob Beck 1598–1608
(til Førslev)

a Regnskab 1602/03; register over bønder, der har afløst landgilden med penge 1603/04; ekstrakt og forklaring 1604/05 og 1606/07.
b Jordebog 1600/01.

Sten Maltesen Sehested 1608–10

Mogens Gyldenstjerne 1610–33

- a Ekstrakt og forkl. 1610–13, 1614/15, 1616–20, 1625/26, kort ekstrakt 1621–24, 1626/27 og 1630–33; indtægts- og udgiftsregnskab 1610–15 (med bilag 1610/11); regnskabsbilag 1615/16, regnskab 1616–18, 1619/20, 1621–27 (med bilag 1626/27) og 1630–33 (med bilag 1630–32); regnskab for stiftets indtægt 1610/11, 1614/15, 1619/20, 1622/23, 1625–27 og 1630/31; regnskab over udgifter til håndværkere, der har arbejdet på Varberg slot, 1610/11, 1612–15, 1616–18, 1619/20, og til håndværkere, der har arbejdet på Falkenberg bro 1610/11; bygningsregnskab 1611/12, 1622/23 og 1631/32; afregninger med håndværkere 1626/27; sold til knægtene på slottet (også betegnet som: bønderknægte bøsseskytter og årsknægte) 1610–15, 1616/17, 1618–20, 1622/23, 1624–27 og 1631–33; uvisse indtægter af Fjäre h. 1612/13, 1616–18, 1619/20, af Viske h. 1619/20, af Fjäre og Viske herreder 1621–23, 1625–27, 1630–32, af Faurås og Himle herreder 1612/13, 1614/15, 1616–18 og 1619/20 (kun Himle), 1621–23, 1625–27 og 1630–32; afkortning i jordebogens indkomst 1612–14 og 1615/16; arbejdspenge oppebåret i Bøgistoft 1613/14; register på ammunition udtaget af arkeliet 1616/17; kvægskatteregister 1622/23, 1625–27 og 1631/32; afregninger med officerer og gevorbne soldater på Varberg slot 1624–28 og 1629–33; oldengældregistre 1625/26 og 1630/31; soldaterrulle 1625–27.
- b Jordebog 1612/13, 1614/15, 1616–19, 1621–23, 1625–27 og 1629–33.
- c Skattemandtal 1612–14, 1618/19 og 1627–33.
- d Kvittanser og inventarier.

Henrik Gyldenstjerne 1633–36

(til Svaneholm)

- a Ekstrakt og indtægts- og udgiftsregnskab 1634–36; stiftsindtægter 1634/35, (1633/34 kun antegnelser)

i regnskab 1635/36); sold til 30 årsknægte 1634/35; register på forsk. flikkeri og arbejde på slottet 1634/35; bygningsregnskab (indkomne og udgivne penge) 1634/35; afkortning i jordebogen 1634-36; restanceregistre 1634-36; oldensvin af Faurås og Himle herreder 1635/36; spindepenge 1634-36 (i 1635/36).

c Skattemandtal 1633-35.

d Registrering, lensbrev, kvittanser og inventarier.

Iver (Tagesen) Krabbe 1636-45

(til Jordberga)

a Regnskab med bilag 1636-38 og 1639-45 (ingen bilag 1639/40); kvægskatteregistre 1636-38 og 1640-45; uvisse indtægter af herrederne 1636/37 og 1640-45; afkortning i jordebogsindtægter 1636-38 og 1640-45; regnskab for småtold og rortold af Varberg by 1636/37; mandtal på spindepenge 1637/38; bådsmands- og spindepenge 1644/45; bygningsregnskab med bilag 1637-43 og 1644/45; garnisonsregnskab 1637-43 (visse år med bilag, 1643-45 kun bilag); drægtighedstold af skuder i herrederne 1640-43; oldensvin og oldengæld 1641/42; sagefald af Varberg by 1643-45; register på kvæg slagtet på slottet 1643/44; regnskab for ammunition udleveret af arkeliet på Varberg slot 1643-45; landgildenedsættelser på grund af kornskade 1643-45 og restanceregistre 1643-45; proviantregnskab og havreudfodringsregnskab 1643-45; indtægt af svenske bønder i Varberg len og brandskat af svenske undersåtter 1644/45; officersgårdenes indkomst 1644/45.

c Skattemandtal 1636-45.

ÄLVSBORG LEN

Älvsborg erobredes fra Sverige 1563 og blev efter freden i Stettin 1570 tilbagegivet mod en løsesum på 150.000 dlr. Under Kalmarkrigen kom Älvsborg atter (1612) i dansk besiddelse og blev givet tilbage 1619 mod en løsesum på 1 mill. rdl. (for Älvsborg, Göteborg, Gl. og Ny Lödöse).

Jørgen Rantzau 1563–64

- (død 1564) a Register på proviant indkommet på Älvsborg siden 15/6 1565.

Jens Kaas 1564–69

Emmike Kaas 1569–

Ekstrakt i årgang 1570 og 1571.

Corfitz Rud 1612

Jørgen Lunge 1613–18, på regnskab med genant.

- (til Odden) a Proviantregnskab fra 6/6 1612; register på havre til kongens vognheste; udspisningsregister 1/10 1612–18/1 1613. Regnskab med bilag 1613/14; kort ekstrakt 1614–16; regnskab for udgivet proviant 26/11 1612–25/11 1613 (med antegnelser). Sagefald af Vetle og Bollebygd herreder 1617/18; antegnelser 1613–16 og 1617/18 i Bohus LR 1617/18.
b Jordebog 1613–15 og 1618/19; afkortning i jordebog 1613/14 og 1615/16.
c Skattemandtal 1614–17.
d Lensbrev og kvittanser med fortegnelse (inventarium findes i regnskabet 1613/14).

Jens Sparre 1618–19, på regnskab mod genant.

- (til Sparresholm) a Regnskab med kort ekstrakt 1618/19 (og inventarium).

BORGHOLM LEN på Öland

Øland erobredes i juni 1612, men blev efter freden i Knäröd tilbagegivet til Sverige.

Christen Friis 1612–13

- (til Kragerup) a Regnskab med bilag 1612 15/6–1613 6/4; indtægt og udgift på penge leveret lensmanden til garnisonen på Borgholm.

KALMAR LEN

Slottet erobredes under Kalmarkrigen (juli 1611) og blev efter freden i Knäröd 20. jan. 1613 tilbagegivet til Sverige.

Anders Sinclair 1611–13

- a Regnskab med ekstrakt 1611–13; inventarier 1611; fortegnelser over ind- og udleveret proviant 1611/12; proviantregnskab 1612; udspisnings- og udfodringsregister 1612.

VISBORG LEN

Omfattende øen Gotland. Lenet var 1509–17 forlenet på regnskab til *Laurids Skinkel*, 1517–25 til *Søren Norby*, først som frit.²⁵ og derefter som pantelen, (1525–26 til *Hennike v. Ahlefeldt*). 1525–30 havde Lübeck øen. Fra 1530 var Visborg len regnskabslen under følgende lensmænd: *Henrik Rosenkrantz* (1530–38, *Claus Rantzau* og *Christoffer Stygge Rosenkrantz* (1538–39), *Wladislaw Wobitzer* (1539–44), *Eiler Hardenberg* (1544–51) og *Otte Rud* (1551–57). 1645 kom øen til Sverige.

Christoffer Huitfeldt 1557–60
(død 1559)

Jens Bille 1560–71

Ekstrakter tilbage til 1565 i bindet 1572.

Christoffer Valkendorf 1571–73

Ekstrakter i bindene 1572–74.

Christen Munk 1573–76

Ekstrakter i bindene 1574–76.

Emmike Kaas 1576–84

Ekstrakter i bindene 1577–83.

Mogens Gøye 1584–87

Ekstrakter i bindene 1586 og 1587/88.

25 1518 18/5 lensbrev til Søren Norby på Visborg slot mod at tilbagegive lensbrev på Börninge kloster, Top. Saml., Gotland.

Erik Lykke 1587–91

Ekstrakter i bindene 1588–90 og 1591/92.

Niels Bildt 1591–95

Ekstrakter i bindene 1593/94 og 1596/97.

Herman Juel 1595–1608

(til Åbjerg)

Ekstrakter i bindene 1596–99.

- a Regnskab med jordebog 1600–02 og bilag 1601/02; ekstrakter 1602/03 og 1606/07; regnskab med jordebog 1603/04.

Brostrup Gjedde 1608–14

(til Tommerup)

- a Ekstrakter 1609–14; restanceregister, ugekostregister og register på slottets daglige folk 1610/11.
- b Jordebog 1610/11.

Ditlev Holck 1614–19

- a Regnskab over sagefald 1614/15; regnskab med ekstrakt og jordebog og udspisningsregister 1616/17.
- c Skattemandtal 1613/15 og 1617–19.

Christoffer Ulfeldt 1619–25

- a Ekstrakter 1619/20 og 1622–24; regnskab med Jordebog 1619/20 og 1624/25; register på indført tømmer 1619/20; register på oppebørslen af kirkernes penge 1620/21.
- c Skattemandtal 1620/21 og bilag til skattemandtal 1622.

Falk Lykke 1625–27

(til Bollerup)

- a Regnskab med jordebog 1625–27 og ekstrakter og bilag 1625/26; regnskab for uvist 1625/26; antegnelser 1625–27 med bilag hertil 1625/26; antegnelser for Christianopel 1612–25.

Jens Høg 1627–33

- a Regnskab med jordebog 1629–33, ekstrakter 1629–32 og bilag 1629/30 og 1631/32; register på

fiskeriafgift 1628/29; bilag til afkortningsregister 1629/30; regnskab for uvist 1629/30 og bilag til regnskab for uvist 1631/32.

c Skattemandtal 1631–33.

Holger Rosenkrantz 1633–45

(til Frøllinge)

a Regnskab med jordebog 1633–35, ekstrakter 1633–35 og bilag 1634/35; regnskab med bilag 1635–45 og ekstrakt 1635/36; regnskab med bilag for uvist 1634–42 og 1644/45; synsvidner om øde og forarmede gårde 1635/36; regnskab for kongens pram og kran i Burgsvik 1636–39; beviser på folkeløn 1642–44.

c Skattemandtal 1633–37 og 1638–45.

d Lensbreve, kvittanser (med fortegnelse) samt inventarium.

ØSEL (Ahrensburg) LEN

Øsel erhvervedes ved køb 1559 og var i dansk besiddelse indtil 1645, da øen afgaves til Sverige.

De bevarede regnskaber og jordebøger er ført på tysk.

Jørgen Farensbach 1579–84.

Matthias Budde 1584–89, på afgift.

Johan Svave 1589–95, på afgift.

a Brudstykke af regnskab 1594/95.

Claus Maltesen Sehested 1595–1612, på afgift.

(død 1612)

Niels Krag 1612–13, på regnskab.

Jakob Beck 1612–22, på regnskab, siden på afgift.

a Lønningsregnskab 1617–19; register over dødt kvæg 1617/18; regnskab og garnisonsregnskab 1618/19.

b Jordebog over Øsel len 1617–19.

Frederik Rantzau 1622–34, på afgift.

- a Regnskab (med bilag) over gårdene Holmhof og Nemmal samt de konfiskerede godser 1622–30 med antegnelser 1623–27; regnskab for Pihagård 1627/28; beholdning 1628/29.
- b Jordebog over Øsel len 1627/28 og 1630/31, over gårdene Holmhof og Nemmal samt de konfiskerede godser 1622–29.

Anders Bille 1634–42, på afgift.

(til Damsbo)

(N.N. 1642–44).

Ebbe Ulfeldt 1644–45, på afgift.